

university of
 groningen

Faculteit Gedrags- en
 Maatschappijwetenschappen

Orthopedagogiek

De Effectiviteit van Praktische Ondersteuning bij Gezinnen met Zware Opvoedproblematiek en Gezinnen met Meervoudige en Complexe Problemen

Liecke Lammersma, S3471578

Mastersthesis Orthopedagogiek

Gedrags- en Maatschappijwetenschappen, Rijksuniversiteit Groningen

Thesisbegeleider: dr. L. Visscher

Tweede beoordelaar: Niek Frans (PhD)

15 januari 2023

Aantal woorden: 8174

Samenvatting

Inmiddels zijn meerdere effectieve interventies ontwikkeld voor gezinnen met zware opvoedproblematiek en gezinnen met meervoudige en complexe problemen (ZOP&GMCP). Echter, weinig is bekend over welke elementen uit deze interventies bijdragen aan de effectiviteit. Huidig onderzoek heeft gekeken naar de effectiviteit van elementen gericht op praktische ondersteuning binnen interventies voor gezinnen met ZOP&GMCP, omdat problemen rondom praktische zaken één van de domeinen is waar dergelijke gezinnen problemen ervaren. Tevens is gekeken of het effect verschilt per vorm (hulpverlener helpt het gezin zelf, geeft advies, verwijst door) waarin praktische ondersteuning wordt aangeboden tijdens de interventie.

Dit onderzoek heeft gebruik gemaakt van een bestaande dataset uit een (quasi-experimenteel) onderzoek naar de effectiviteit van elementen binnen interventies voor gezinnen met ZOP&GMCP. Hulpverleners registreerden de tijdens de interventie toegepaste elementen middels de GMCP-taxonomie. Met vragenlijsten ingevuld door ouders aan het begin (T0), einde (T1) en drie maanden na afloop (T2) van de interventie werden de opvoedingsbelasting en gedragsproblematiek van kinderen gemeten. Vervolgens is met stapsgewijze meervoudige regressieanalyses gekeken of de frequentie van ingezette elementen gericht op praktische ondersteuning samenhangt met verandering in opvoedingsbelasting en gedragsproblematiek van kinderen. Hierbij is gewerkt met relatieve frequenties van de elementen en verschilcores (T1-T0; T2-T1). Tenslotte is de vorm van hulpverlening als moderator opgenomen in het model.

Uit de analyses bleek dat een hogere frequentie van elementen gericht op praktische ondersteuning niet samenhangt met een verandering in opvoedingsbelasting en gedragsproblematiek van kinderen tussen T1-T0 en T2-T1. Eveneens is geen verschil in effect gevonden voor de vorm van hulpverlening.

Abstract

Several effective interventions have been developed for families with multiple problems (FMP). However, little is known about which elements of these interventions contribute to this effectiveness. This research has looked at the effectiveness of practical support within interventions for FMP, since practical everyday challenges is one of the domains where FMP experience problems. We also examined whether the effect differs per form (practitioner helps the family themselves, gives advice, refers to other organizations) in which practical support was offered during the intervention.

This study used an existing dataset from a (quasi-experimental) study into the effectiveness of elements within interventions for FMP. Professionals registered the elements applied during the intervention using the TIFMP (taxonomy of interventions for FMP). Parents completed questionnaires, measuring parenting stress and behavioral problems of children, at the beginning (T0), end (T1) and three months after the end (T2) of the intervention. Subsequently, stepwise multiple regressions were performed to examine whether the frequency of elements aimed at practical support was related to changes in parenting stress and behavioral problems of children. Relative frequencies of the elements and difference scores (T1-T0; T2-T1) were used. Finally, the form of assistance as a moderator was included in the model.

The analyzes showed that a higher frequency of elements aimed at practical support is not associated with a change in parenting stress and behavioral problems of children between T1-T0 and T2-T1. Also, no difference in effect was found for the form in which practical support was offered during the intervention.

Inleiding

Gezinnen met zware opvoedproblemen en/of meervoudige en complexe problemen (ZOP&GMCP) hebben, veelal op meerdere levensdomeinen, te maken met verschillende complexe en langdurige problemen. Voorbeelden van dergelijke problemen zijn familieconflicten, gedragsproblematiek van kinderen, opvoedingsproblemen, maar ook financiële problemen en problemen in de huishouding (Morris, 2013; Tausendfreund, Knot-Dickscheit, Post, Knorth & Grietens, 2014). Daarnaast heeft elk gezinslid zijn eigen problemen en behoeften (Bodden & Deković, 2016). Verder zijn de problemen waar de gezinnen mee kampen vaak intergenerationeel (Pannebakker et al., 2018). Dit betekent dat kinderen die opgroeien in gezinnen met ZOP&GMCP in hun latere leven vaak ook te maken krijgen met deze problemen. Ook hebben kinderen uit gezinnen met ZOP&GMCP een verhoogd risico op het ontwikkelen van gedragsproblemen (Denholm, Power, Li & Thomas, 2013; Spratt, 2011) en hebben deze gezinnen vaak een lange geschiedenis met hulpverlening (Nji, 2020). Het is dus van belang dat hulp wordt geboden aan deze gezinnen, zodat de problemen en de gevolgen van deze problemen gereduceerd worden.

Problemen rondom praktische zaken in gezinnen met ZOP & GMCP

Eén van de vele problemen waar gezinnen met ZOP&GMCP mee kampen zijn praktische problemen. Hierbij kan gedacht worden aan problemen met betrekking tot de zelfzorg (persoonlijke hygiëne), administratie en financieel beheer, het contact met school en/of andere instanties en de huishouding (Visscher et al., 2020a). Zo kunnen deze gezinnen in de schulden zitten, problemen hebben rondom huisvesting en/of problemen hebben met het schoonhouden van het huis.

Problemen rondom praktische zaken kunnen erg stressvol zijn voor ouders (Harris & Marmer, 1996). Deze stress heeft vervolgens weer invloed op andere domeinen. Zo is bekend dat ouders die in armoede leven stress ervaren, omdat ze het gezin niet altijd in de basisbehoeften kunnen voorzien (Kalthoff, 2018). Deze stress heeft vervolgens weer een negatieve invloed op andere domeinen, zoals op de ouder-kindrelatie, maar ook op de reflectie van de ouders op hun manier van opvoeden (Kalthoff, 2018; Van der Steege, De Veld & Zoon, 2020). Deze ‘kettingreactie’ is ook terug te zien in het Family Stress Model (Adams, 1988). Dit model stelt dat veel stress leidt tot minder goed ouderschap, wat zorgt voor spanning in de ouder-kind relatie. Dit heeft als gevolg dat kinderen een vergroot risico hebben om zowel internaliserend als externaliserend probleemgedrag te ontwikkelen (Conger & Donnellan, 2007).

Omdat praktische problemen van gezinnen andere problemen in stand houden of verergeren is het belangrijk dat er binnen interventies voor gezinnen met ZOP&GMCP aandacht is voor praktische problemen (Schout, 2010). Holwerda, Reijneveld, & Jansen (2014) veronderstellen dan ook dat door het aanpakken van de praktische problemen ruimte ontstaat voor het aanpakken van andere problemen, zoals gedragsproblematiek van kinderen of de hoge opvoedingsbelasting van ouders. Daarnaast draagt het aanbieden van praktische hulp ook op een andere manier bij aan de effectiviteit van de interventie. Wanneer het gezin ziet dat de hulp die ze krijgen effectief is, bijvoorbeeld het opruimen van het huis of het maken van een schema waarbij ieder gezinslid een taak krijgt met betrekking tot de huishouding, wordt de vertrouwensrelatie met de hulpverlener namelijk versterkt en dit draagt op zijn beurt weer bij aan de motivatie van het gezin (Rots-De Vries, Van de Goor, Stronks & Garretsen, 2011). Echter, hierbij is het van belang dat de hulpverlener daadwerkelijk zelf in actie komt en helpt, aangezien het slechts praten met de gezinnen over manieren om de problemen rondom praktische zaken op te lossen weinig oplevert (NJI, 2020). Om de opvoedingsbelasting van ouders en de gedragsproblemen van kinderen effectief aan te kunnen pakken, lijkt het dus belangrijk om ook te werken aan de problematiek rondom praktische zaken.

Praktische ondersteuning binnen interventies voor gezinnen met ZOP&GMCP

De hulp die wordt geboden aan deze gezinnen bestaat vaak uit de inzet van intensieve, gezinsgerichte interventies. Voorbeelden van deze interventies zijn Multisysteem Therapie (MST), Families First (FF) en Intensieve Ambulante Gezinsondersteuning (IAG). Deze interventies richten zich op het kind, zijn/haar gezin en de context rondom het gezin. Binnen de interventie ligt de focus op verschillende domeinen van het gezin, zoals de (lichamelijke en psychische) gezondheid van alle gezinsleden, het sociaal netwerk van het gezin en de veiligheid binnen het gezin (Macleod & Nelson, 2000). Daarnaast wordt er binnen deze interventies ook gekeken naar de interacties tussen deze domeinen, omdat de problemen op de verschillende domeinen elkaar versterken en/of in stand houden (Schout, 2010). Aangezien de opvoedingsbelasting in gezinnen met ZOP&GMCP vaak erg hoog is en er bij de kinderen vaak sprake is van gedragsproblematiek, zijn de primaire doelen van deze interventies vaak het verminderen van de opvoedingsbelasting van de ouders en van de gedragsproblematiek van de kinderen (Bodden & Deković, 2010; NJI, 2020).

Vaak vinden de interventies bij de gezinnen thuis plaats. Dit brengt een aantal positieve effecten met zich mee. Zo komt uit onderzoek naar voren dat ouders zich prettiger

voelen in hun eigen huis en meer betrokken zijn wanneer de interventie bij hen thuis plaatsvindt (Buderer et al., 2010; Hefti et al., 2018). Ook wordt de situatie voorkomen waarbij het gezin niet in staat is om naar de plek waar de interventie plaatsvindt te komen door de interventie bij de gezinnen thuis te laten plaatsvinden (Schaeffer et al., 2013). De duur van de interventies verschilt. Waar de ene interventie één maand duurt, duurt een andere interventie 12 maanden (Visscher et al., 2019).

Eén van de domeinen waar deze gezinsgerichte interventies zich op richten zijn de problemen rondom praktische zaken. De praktische ondersteuning die aangeboden wordt ten tijde van de interventie kan verschillende gedaanten aannemen. Zo kan een professional het gezin helpen met het afbetalen van schulden, het aanvragen van bepaalde uitkeringen en de administratie (White, Warrenner, Reeves, La Valle, 2008). Ook kan hij het gezin helpen met het in orde maken van het huishouden, door het gezin mee te helpen met het opruimen van het huis of om een schema op te stellen waarbij ieder gezinslid een taak krijgt met betrekking tot de huishouding. Echter, interventies voor gezinnen met ZOP&GMCP verschillen in de mate waarin ze zich richten op praktische ondersteuning. Een recent onderzoek heeft onder meer gekeken naar de inzet van elementen gericht op praktische ondersteuning in intensieve gezinsgerichte interventies (Visscher et al., 2019). Naar voren kwam dat in de handleiding van Triple P 4-5 en Parent Management Training Oregon (PMTO) geen aandacht werd besteed aan dergelijke elementen. Daarentegen was in de handleiding van 10vT te lezen dat zij het gezin ondersteunen in de zelfzorg, administratie en/of financieel beheer, het onderhouden van contact met school en/of andere instanties en het huishouden. Ook Gezin Centraal, Intensieve Ambulante Gezinsbehandeling (IAG), Multisysteemtherapie (MST) beschrijven in hun handleiding het gezin gedurende de interventie te helpen met de administratie en financieel beheer, het onderhouden van contact met school en/of andere instanties en het huishouden. De handleiding van Multidimensionele Familietherapie (MDFT) beschrijft het gezin louter te ondersteunen op het gebied van het onderhouden van contact met school en/of andere instanties. De achtste handleiding die is doorgenomen is de handleiding van Families First (FF). Hier stond in beschreven dat gedurende de interventie het gezin geholpen zou worden met de administratie en financieel beheer en het huishouden (Visscher et al., 2019).

Vormen waarin praktische ondersteuning kan worden geboden

Naast dat praktische ondersteuning kan worden geboden bij verschillende zaken, zijn er ook verschillende manieren waarop die ondersteuning kan worden geboden. Er kan

onderscheid worden gemaakt tussen drie manieren: de hulpverlener kan het gezin zelf helpen, advies geven of doorverwijzen naar andere instanties (Visscher et al., 2021). Wanneer de hulpverlener die werkt met de interventie tegelijkertijd ook zelf hulp biedt bij praktische zaken of advies geeft aan het gezin, wordt de hulp binnen de interventie aangeboden. Als een hulpverlener het gezin zelf helpt, kan er gedacht worden aan samen met het gezin een schema maken waarbij ieder gezinslid een taak krijgt in de huishouding. Wanneer een hulpverlener louter advies geeft aan het gezin, legt hij/zij bijvoorbeeld uit hoe het gezin zelf een schema kan maken en hoe ieder gezinslid zich aan dit schema kan houden. Echter, het is ook mogelijk om aanvullende instanties buiten de interventie in te schakelen. Dan wijst de hulpverlener het gezin door. Bij doorverwijzen geeft een hulpverlener bijvoorbeeld contactinformatie over een organisatie die het gezin kan helpen met het in orde maken van het huishouden.

Een nadeel van het doorverwijzen naar andere organisaties is dat de integraliteit van de problemen waarmee de gezinnen kampen uit het oog kan worden verloren. Doordat gezinnen met ZOP&GMCP te maken hebben met problemen op veel verschillende domeinen, krijgen ze ook al snel te maken met veel verschillende hulpverleners en hulpverleningstrajecten. Als gevolg hiervan worden de problemen geïsoleerd van elkaar aangepakt, wat betekent dat de problemen als op zichzelf staande problemen worden gezien en aangepakt (Van den Berg, Van der Groot & Jansen, 2008). Het gebrek aan integraliteit kan vervolgens ten koste gaan van de effectiviteit van de interventie (Van Arum, Redeker, Stouthard, Verweij, & Van Xanten, 2020). Het kan namelijk voorkomen dat het gezin tegenovergestelde adviezen krijgt van de verschillende hulpverleners (Soeters & Verhoeks, 2010). Het voordeel van het ondersteunen van het gezin binnen de interventie is dan ook dat de integraliteit beter kan worden gewaarborgd. Door Steketee et al. (2015) wordt dan ook gepleit voor één vaste professional binnen het gezin. Deze professional is niet alleen het vaste aanspreekpunt voor het gezin, maar ook voor de overige betrokken organisaties die het gezin ondersteunen. De verantwoordelijkheid voor de afstemming en samenhang van de aanpak van de problematiek ligt dan ook bij deze professional. Zo hoeven gezinnen zich hier niet mee bezig te houden, maar wordt de integraliteit van de problemen wel bewaakt. Echter, er kleven ook nadelen aan het aanbieden van praktische ondersteuning binnen de interventie. De tijdsdruk binnen de interventie is vaak al erg hoog (Weisz, Ng, & Bearman, 2014). Wanneer de professionals die betrokken zijn bij het gezin, naast het verantwoordelijk zijn voor de implementatie van de interventie ook het gezin zelf moeten helpen met praktische zaken, zal de tijdsdruk binnen de interventie (en de druk op de professional) nog groter worden. Dit kan op zijn beurt weer ten koste gaan van de effectiviteit van de interventie.

Effectiviteit van praktische hulp: wat weten we al?

Enkele kwalitatieve onderzoeken hebben (deels) gekeken naar de ervaringen van gezinnen met ZOP&GMCP met praktische hulp tijdens de interventie. Zo blijkt uit onderzoek van White et al. (2008) dat gezinnen zowel de financiële hulp als de hulp in de huishouding erg kunnen waarderen. Ook gaven de gezinnen aan dat ze het fijn vonden wanneer de hulpverlener hen herinnerde aan bepaalde afspraken of afspraken maakten voor hen met andere instanties, zoals met de school van hun kinderen. Dit bleek vooral wanneer de kinderen al langere tijd niet meer naar school gingen. Niet alleen de ouders konden dit waarderen, ook kinderen stelden deze hulp op prijs. Echter, sommige gezinnen gaven ook aan dat de huishoudelijke hulp wel werd aangeboden, maar dat deze hulp niet werd gerealiseerd (White et al., 2008). Ook uit het onderzoek van Visscher et al. (2020b) komt naar voren dat gezinnen het als prettig hebben ervaren dat de hulpverlener met hen meeging naar de school van de kinderen.

Tot op heden komt kennis over praktische hulp in interventies dus voornamelijk voort uit kwalitatief onderzoek en ontbreekt het aan kwantitatieve studies die kennis bieden over de effectiviteit van praktische hulp in interventies voor GMCP. Echter, kennis over de effectiviteit van praktische hulp is wel belangrijk. Zoals eerder is benoemd kan deze hulp ervoor zorgen dat andere problemen niet in stand worden gehouden of worden verergerd.

Huidig onderzoek

Een recente studie heeft data verzameld over inhoudelijke en structurele elementen die worden toegepast in interventies voor gezinnen met ZOP&GMCP (Visscher et al., 2021). Inhoudelijke elementen zijn de technieken die een professional toepast om tot bepaalde gewenste resultaten te komen. De inhoudelijke elementen betreffen ook praktische ondersteuning. Structurele elementen zijn aspecten van de interventie die te maken hebben met de vorm waarin de interventie wordt aangeboden, zoals de frequentie van de bezoeken, de 24-uurs bereikbaarheid en de intensiteit van de bezoeken (Visscher et al., 2021). Het onderzoek van Visscher et al. (2021) maakt het mogelijk om te onderzoeken of interventies waarin elementen gericht op praktische ondersteuning zijn aangeboden effectiever zijn.

In het onderzoek van Visscher et al. (2021) is aan de hand van de Taxonomie voor interventies gericht op Gezinnen met Meervoudige en Complexe Problemen (GMCP-taxonomie) gekeken naar welke elementen zijn toegepast tijdens de interventies. Deze taxonomie bestaat uit acht hoofdcategorieën, waarvan één van de hoofdcategorieën ('Ondersteuning bij taken') betrekking heeft op de praktische ondersteuning die aan het gezin

wordt geboden tijdens de interventie. Deze hoofdcategorie bestaat uit vier technieken, namelijk: zelfzorg, administratie en financieel beheer, contact met school en/of instanties en huishouding (Visscher et al., 2020a). Aan de hand van deze taxonomie zijn de hoofd- en deelvragen van dit onderzoek opgesteld.

Het doel van huidig onderzoek is om te kijken naar de samenhang van elementen gericht op praktische ondersteuning binnen gezinsgerichte interventies met verandering in opvoedingsbelasting en (internaliserende- en externaliserende) gedragsproblematiek van het kind. Er zal gekeken worden naar deze uitkomstmaten, omdat dit veelvoorkomende problemen zijn binnen gezinnen met ZOP&GMCP. Daarnaast zal er binnen dit onderzoek ook worden gekeken of het effect van de praktische ondersteuning verschilt voor de verschillende vormen waarin praktische ondersteuning wordt aangeboden (advies geven, zelf helpen, doorverwijzen), omdat de vorm van hulpverlening ook van invloed kan zijn op de effectiviteit van de interventie.

Centraal in dit onderzoek staat de hoofdvraag: ‘Hoe hangt het inzetten van elementen gericht op praktische ondersteuning binnen gezinsgerichte interventies voor gezinnen met ZOP&GMCP samen met effectiviteit van deze interventies?’. Deze vraag zal beantwoord worden aan de hand van de volgende deelvragen:

- In hoeverre hangt het ondersteunen van de zelfzorg van gezinnen samen met de effectiviteit van gezinsgerichte interventies?
- In hoeverre hangt het ondersteunen van de administratie en financieel beheer samen met de effectiviteit van interventies?
- In hoeverre hangt het ondersteunen van het contact met school en/of instanties samen met de effectiviteit van interventies?
- In hoeverre hangt het ondersteunen van de huishouding samen met de effectiviteit van interventies?
- In hoeverre verschilt het effect van praktische ondersteuning wanneer deze ondersteuning in verschillende vormen (zelf helpen, advies geven, doorverwijzen) wordt aangeboden?

Methode

Onderzoeksdesign

In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van een bestaande dataset verzameld tussen januari 2017 en april 2019 (Visscher et al., 2021). Het onderzoek van Visscher et al. (2021) was een longitudinaal onderzoek (sprake van meerdere meetmomenten) en er was geen sprake van randomisatie. Het doel van het onderzoek van Visscher et al. was het vaststellen van de mate waarin inhoudelijke en structurelementen bijdragen aan de effectiviteit van interventies gericht op gezinnen met ZOP&GMCP. De Medisch Ethische Toetsingscommissie van het Universitair Medisch Centrum Groningen (METc2016.005) heeft op 7 maart 2016 besloten dat ethische goedkeuring niet nodig was voor het onderzoek van Visscher et al. (2021).

Steekproef

In het onderzoek van Visscher et al. (2021) zijn gezinnen geïncludeerd die één van de volgende gezinsgerichte interventies hebben ontvangen: Multisysteemtherapie (MST), Multidimensionale Familie Therapie (MDFT), Intensieve Ambulante Gezinsondersteuning (IAG), Families First (FF), 10 voor Toekomst (10vT), Parent Management Training Oregon (PMTO), Gezin Centraal of Triple P 4-5. Binnen het onderzoek van Visscher et al. (2021) werd een gezin dat één van deze interventies had ontvangen beschouwd als een gezin met ZOP&GMCP. Huidig onderzoek beschouwd ook een gezin dat één van de interventies heeft gevolgd als een gezin met ZOP&GMCP.

Om een steekproef van gezinnen met ZOP&GMCP te krijgen, heeft een drie stappenplan plaatsgevonden. Eerst zijn acht interventies gekozen gericht op gezinnen met ZOP&GMCP (zie bovengenoemde interventies) op basis van een systematische review (Evenboer et al., 2018). Een inclusiecriteria voor de interventies was dat ze volgens deze review een minimale effect size van $d \geq 0,5$ met betrekking tot de kernuitkomsten, zoals opvoedingsbelasting van ouders en gedragsproblematiek van kinderen moesten hebben. Vervolgens zijn 47 organisaties in Nederland benaderd die minstens één van de acht interventies aanbieden, waarvan 26 organisaties bereid waren om mee te doen aan het onderzoek. Deze organisaties leverden ook teams met professionals. De organisaties die niet bereid waren mee te doen aan het onderzoek gaven aan dat ze reeds participeerden aan een ander onderzoek of dat ze hun schaarse personeel niet wilden inzetten voor een onderzoek. Er was geen verschil tussen deelnemende en niet-deelnemende organisaties wat betreft de populatiegrootte en de doelgroep. Tenslotte zijn gezinnen benaderd voor deelname die Gezin

Centraal of 10vT hebben gevolgd tussen januari 2017 en april 2018 of één van de andere zes interventies tussen januari 2017 en juli 2018. Deze gezinnen moesten wel voldoen aan de volgende eisen: ouders moesten in staat zijn om een vragenlijst in het Nederlands in te vullen én het kind moest minstens vier jaar zijn. Kinderen jonger dan vier jaar zijn geëxcludeerd, omdat sommige interventies (o.a. MDFT en MST) niet geschikt waren voor kinderen van die leeftijd. Bovendien kon één van de vragenlijsten alleen ingevuld worden door ouders van kinderen ouder dan vier, omdat de vragenlijst gericht was op ernstige gedragsproblemen voor kinderen vanaf vier jaar. Twaalf gezinnen zijn geëxcludeerd, omdat het betreffende kind jonger was dan vier jaar aan het begin van de interventie. Ook zijn gezinnen die de interventie Triple P 4-5 en FF hebben gevolgd geëxcludeerd. Er waren namelijk te weinig gezinnen die deze interventies hebben ontvangen. Daarnaast was er ook te weinig tijd tussen de meetmomenten om een eventuele verandering te kunnen meten. In totaal deden er uiteindelijk 303 jongens mee (60,7%) en 196 meisjes (39,3%) waarvan de gemiddelde leeftijd 12,05 was (sd = 3,92). Van de 499 geïnccludeerde gezinnen zijn uiteindelijk nog 26 gezinnen geëxcludeerd wegens missende gegevens betreffende de aangeboden elementen.

Procedure

Tijdens een overleg zijn de teams bestaande uit professionals geïnformeerd over de doelen en achtergrond van het onderzoek, de procedures en de vragenlijsten die gebruikt zouden worden om de data te verzamelen. In hetzelfde overleg is ook aan de professionals uitgelegd hoe de toegepaste elementen geregistreerd moeten worden met behulp van de GMCP-taxonomie. De professionals informeerden de ouders tijdens het eerste of tweede huisbezoek over de doelen en de procedures van het onderzoek aan de hand van een folder of video. Vervolgens is ook *informed consent* verkregen van de ouders.

De vragenlijsten werden online ingevuld op drie momenten, namelijk op T0 (begin van de interventie), T1 (eind van de interventie) en T2 (drie maanden na afloop van de interventie). Meteen nadat *informed consent* was verkregen, zijn de T0-vragenlijsten gestuurd naar de professionals en de ouders. De T1-vragenlijsten zijn naar de professional en de ouder gestuurd op de geregistreerde einddatum van de interventie en de T2-vragenlijst is drie maanden na afloop van de interventie gestuurd naar de ouder. Professionals en ouders hadden voor alle vragenlijsten 21 dagen om het in te vullen en ontvingen een herinnering na twee weken. Na elk ingevulde vragenlijst ontvingen ouders een beloning van tien euro.

Meetinstrumenten

Praktische ondersteuning

Om de inzet van de elementen gericht op praktische ondersteuning, is gebruik gemaakt van de GMCP-taxonomie (Visscher et al., 2020a). Aan de hand van deze taxonomie werden de door professionals toegepaste elementen tijdens de hulpverlening geregistreerd. Met behulp van deze vragenlijst kunnen zowel inhoudelijke elementen als structurele elementen worden geregistreerd. Professionals ontvingen gedurende de interventie om de vier weken een link om de taxonomie in te vullen. Hier kregen ze tien dagen voor en ze ontvingen na vijf dagen een herinnering. De taxonomie bestaat uit 53 inhoudelijke elementen, verdeeld over acht hoofdcategorieën: (A) inventariseren en ordenen van informatie, (B) planning en evaluatie, (C) werken aan verandering, (D) leren en opvoedingsvaardigheden, (E) ondersteuning bij taken, (F) sociaal netwerk activeren, (G) professioneel netwerk activeren en (H) onderhouden van de samenwerking. Huidig onderzoek richt zich op de elementen binnen hoofdcategorie E. Deze hoofdcategorie bestaat uit de volgende inhoudelijke elementen (ook wel technieken genoemd): zelfzorg (E1), administratie en financieel beheer (E2), contact met school en/of instanties (E3) en huishouding (E4). Zelfzorg wordt hierbij gedefinieerd als aandacht voor de persoonlijke hygiëne en administratie en financieel beheer als aandacht voor de administratieve of financiële zaken. Aandacht voor het contact met scholen, instanties, gezinsvoogd, artsen en hulpverleners valt onder het element ‘contact met school en/of andere instanties’. Tenslotte wordt huishouding gedefinieerd als aandacht voor taken op huishoudelijk gebied (Visscher et al., 2020a).

Aan de professionals werd gevraagd of ze één van de vier elementen hadden toegepast in de afgelopen vier weken gedurende de interventie (ja/nee). Vervolgens, als de professional aangaf een element wel te hebben toegepast, werd gevraagd of ze wilden aangeven hoe vaak ze het element hadden toegepast (tijdens alle huisbezoeken in de afgelopen vier weken, in minder dan de helft van de huisbezoeken, of in meer dan de helft van de bezoeken). Daarnaast moesten de professionals ook aangeven hoe ze hulp hadden verleend aan het gezin: door middel van het gezin zelf te helpen, advies te geven of door te verwijzen naar een andere instantie. Tenslotte konden de hulpverleners aan de hand van de GMCP-taxonomie ook registreren hoe ze de hulp hadden aangeboden (zelf geholpen, advies gegeven, doorverwezen). Wanneer de hulpverlener in de afgelopen vier weken meerdere vormen van hulpverlening had aangeboden (bv. zowel advies gegeven aan het gezin als het gezin doorverwezen), kon de hulpverlener dit aangeven door meerdere vormen aan te vinken.

Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvragen, zal binnen huidig onderzoek gekeken worden naar de relatieve frequenties van de inzet van de inhoudelijke elementen. Zo wordt niet alleen gekeken naar hoe vaak een element is toegepast, maar wordt ook rekening gehouden met de duur van de interventie aangezien deze per interventie verschilt. Op deze manier wordt de intensiteit waarin het element is toegepast dus meegenomen in de analyses. De relatieve frequentie is een score tussen 0 en 1, waarbij een score van 0 betekent dat het element nooit is toegepast tijdens de interventie en een score van 1 impliceert dat het element tijdens elk bezoek gedurende de interventie is toegepast. De volgende categorisering is gehanteerd binnen het onderzoek: 0 = element tijdens geen enkel bezoek toegepast; 1 = element in minder dan de helft van de bezoeken toegepast; 2 = element in de helft of meer dan de helft van de bezoeken toegepast; 3 = element in elk bezoek toegepast. Vervolgens zijn de, door de hulpverlener ingevulde, scores voor ieder gezin bij elkaar opgeteld en deze som werd gedeeld door de maximale scores (het aantal vragenlijsten maal drie). Dit leidde vervolgens tot de relatieve scores tussen 0 en 1.

De GMCP-taxonomie is ook getoetst op zijn betrouwbaarheid. Uit onderzoek komt naar voren dat de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid gemiddeld 84,9% was, met een range van 73,6% - 90,6% (Visscher et al., 2018). Deze score impliceert dat de GMCP-taxonomie de inhoudelijke elementen op een betrouwbare wijze meet. De validiteit van de GMCP-taxonomie is nog niet getoetst.

Internaliserende- en externaliserende problemen

Met behulp van de Child Behavior Checklist (CBCL) gaven ouders op T0, T1 en T2 aan in welke mate hun kind de afgelopen drie maanden internaliserende en externaliserende problemen vertoonde (NJI, z.d.-a). De vragenlijst is op te delen in drie verschillende schalen: internaliserende problemen, externaliserende problemen en overige problemen. De scores op het internaliserende probleemgedrag en het externaliserende probleemgedrag vormen samen de schaal 'Totale problemen' (NJI, z.d.-a). Deze schaal zal worden gebruikt in huidig onderzoek. Er is gebruik gemaakt van de 35-item schaal voor externaliserende gedragsproblematiek en de 32-item schaal voor internaliserende gedragsproblematiek. Voorbeelden van items op de schaal 'Internaliserende problemen' zijn 'Mist energie' en 'Trekt zich terug'. Voorbeelditems op de schaal 'Externaliserende problemen' zijn 'Gebruikt drugs' en 'Bedreigt' (Achenbach & Rescorla, 2001). Op een 3-puntlikertschaal gaven ouders op T0, T1 en T2 aan in welke mate het gedrag volgens hen bij hun kind aanwezig was: 0 = niet aanwezig, 1 = enigszins aanwezig, 2 = helemaal aanwezig. In huidig onderzoek zal er ook

gebruik worden gemaakt van t-scores. Een t-score is het aantal standaarddeviaties van het gemiddelde in een t-verdeling, oftewel het geeft een indicatie van de afwijking van het gemiddelde. Het gemiddelde hierbij is 50 en de standaarddeviatie is 10. Wanneer er sprake is van een hogere t-score betekent dit dat ouders van mening waren dat hun kind meer gedragsproblemen had. Verder zal er tijdens de analyses rekening gehouden worden met de score bij aanvang van de interventie door twee verschillcores aan te maken voor de gedragsproblematiek van de kinderen, namelijk het verschil tussen de t-scores op T0 en T1 en het verschil tussen de t-scores op T1 en T2. Negatieve verschillcores duiden hierbij op een afname in de gedragsproblematiek van de kinderen en positieve verschillcores impliceren een toename van de gedragsproblematiek van de kinderen.

De CBCL is een veelgebruikt meetinstrument met een goede betrouwbaarheid. Cronbachs alfa van deze steekproef voor het externaliserende probleemgedrag was 0,92 en voor het internaliserende probleemgedrag was Cronbachs alfa 0,88. Daarnaast beoordeelt het COTAN de begripsvaliditeit als ‘goed’ en de criteriumvaliditeit als ‘voldoende’ (Cotan, 1999).

Opvoedingsbelasting

De opvoedingsbelasting van de ouders is gemeten door middel van de OBVL (Opvoedingsbelasting Vragenlijst). De OBVL werd op T0, T1 en T2 ingevuld door de ouders en bestaat uit vijf subschalen: problemen opvoeder-kindrelatie (6 items), problemen met opvoeden (7 items), rolbeperking (6 items), depressieve stemmingen (7 items) en gezondheidsklachten (8 items) (Nji, z.d.-b; Veerman, Kroes, Meyer, Nguyen & Vermulst, 2014). De vragenlijst bestaat uit 34 items die de ervaringen van de ouders met hun kind betreffen, maar ook hoe de ouders met hun kind omgaan en hoe ouders zich voelen. Op een 4-puntlikertschaal geven ouders aan in hoeverre de uitspraken op hen van toepassing zijn, waarbij 1 = geldt niet en 4 = geldt helemaal. Voorbeelden van dergelijke uitspraken zijn ‘Ik voel me vrolijk als mijn kind bij mij is’ en ‘Ik heb controle over mijn kind’. Net als bij de scores van de gedragsproblematiek van de kinderen, zal ook bij de opvoedingsbelasting gewerkt worden met t-scores. Hierbij impliceert een hogere t-score op de OBVL een hogere opvoedingsbelasting. Om iets te kunnen zeggen over de verandering in opvoedingsbelasting van de ouders, zullen verschillcores worden aangemaakt voor de opvoedingsbelasting van de ouders. Wederom betreft dit het verschil tussen de t-scores op T0 en T1 en het verschil tussen T1 en T2 (waarbij er sprake is van een gemiddelde van 50 en een standaarddeviatie van 10). Negatieve verschillcores duiden hierbij op een afname van de ervaren opvoedingsbelasting

van de ouders en positieve verschillcores op een toename van de ervaren opvoedingsbelasting van de ouders.

Cronbachs alfa was bij deze steekproef 0,94 (Visscher et al., 2021). Op de begripsvaliditeit (de mate waarin de test het begrip meet) scoort de OBVL een ‘voldoende’, maar op de criteriumvaliditeit (de mate waarin een test een voorspellende waarde heeft) scoort het een ‘onvoldoende’. Echter, de handleiding van de OBVL stelt dat de vragenlijst niet ontwikkeld is voor voorspellend gebruik (Egberink, Leng & Vermeulen, 2017) en de vragenlijst zal in huidig onderzoek ook niet voor dit doeleind worden gebruikt. Daarom zal het verder niet voor problemen zorgen.

Data-analyse

In dit onderzoek is gekeken naar het effect van de inzet van elementen gericht op praktische ondersteuning op de vermindering in opvoedingsbelasting en gedragsproblemen van kinderen binnen gezinsgerichte interventies voor gezinnen met ZOP&GMCP. Om na te gaan hoe vaak dergelijke elementen zijn toegepast tijdens de interventie en wat de gemiddelde scores op de opvoedingsbelasting en totale gedragsproblematiek zijn, zijn eerst beschrijvende analyses uitgevoerd. Gemiddelden zijn berekend voor het aantal keer dat de elementen gericht op praktische ondersteuning zijn toegepast ten tijde van de interventie en wat de gemiddelde scores waren op de opvoedingsbelasting en het totale probleemgedrag op T0, T1 en T2. Naast het gemiddelde is er ook gekeken naar de minima, maxima en standaarddeviaties van de scores op de opvoedingsbelasting en de gedragsproblematiek van de kinderen. Tevens is er gekeken naar de beschrijvende statistieken voor zowel de relatieve frequenties als de verschillcores van de opvoedingsbelasting en de gedragsproblematiek (T1-T0 en T2-T1).

Vervolgens zijn meervoudige regressieanalyses uitgevoerd in SPSS. Vooraf zijn eerst de volgende assumpties gecontroleerd: lineariteit, normaliteit, homoscedasticiteit en multicollineariteit. Lineariteit en normaliteit zijn gecontroleerd aan de hand van een residual plot. Homoscedasticiteit is gecontroleerd met een spreidingsdiagram en naar de assumptie ‘multicollineariteit’ is gekeken aan de hand van de VIF-waarde. Na het controleren van de assumpties, zijn stapsgewijze meervoudige regressieanalyses uitgevoerd. Aan de hand van deze analyses is het effect bepaald van de onafhankelijke variabele (ondersteunen bij praktische zaken) op de afhankelijke variabelen (verandering in opvoedingsbelasting en verandering in totale gedragsproblematiek). Het eerste model heeft gekeken naar de mate waarin het inzetten van elementen gericht op praktische ondersteuning samenhangt met een verandering in de opvoedingsbelasting van ouders en een verandering in de (totale)

gedragsproblematiek van de kinderen. Hierbij werd de opvoedingsbelasting van de ouders en de gedragsproblematiek van de kinderen (afhankelijke variabelen) voorspeld aan de hand van de relatieve frequenties van de elementen gericht op praktische ondersteuning (onafhankelijke variabelen). Het tweede model onderzocht de mate waarin de vorm van hulpverlening samenhangt met een verandering in de opvoedingsbelasting van ouders en een verandering in de gedragsproblematiek van de kinderen. Hierbij werden de opvoedingsbelasting van de ouders en de gedragsproblematiek van de kinderen (afhankelijke variabelen) voorspeld aan de hand van de vorm waarin de hulpverlening wordt aangeboden (onafhankelijke variabele). Voor deze analyse zijn dummy-variabelen aangemaakt waarbij 'doorverwijzen' als referentiecategorie is genomen. Tenslotte heeft het derde model, de moderator analyse, gekeken naar de mate waarin het effect van elementen met betrekking tot praktische zaken op verandering in opvoedingsbelasting en internaliserende en externaliserende problemen verschilt voor de vormen (zelf helpen, advies geven, doorverwijzen) waarin de hulp is aangeboden (element x vorm van hulpverlening).

Resultaten

Beschrijvende statistiek

Te zien is dat (bijna alle) gemiddelde scores op de opvoedingsbelasting ($T_0 = 67.6$; $T_1 = 63.2$, $T_2 = 62.9$) en de gemiddelde scores op de totale gedragsproblematiek van kinderen ($T_0 = 66.3$; $T_1 = 60.4$; $T_2 = 59.3$) afnemen in de loop van de interventie en in de drie maanden na de interventie blijft dit afnemen (zie tabel 1 en 2). Echter, hierbij is er één uitzondering. Er is sprake van een toename van de opvoedingsbelasting tussen het einde van de interventie en drie maanden na de interventie (tabel 2). Dit komt niet overeen met de score op de opvoedingsbelasting op T_1 en T_2 (tabel 1). Dit heeft te maken met het feit dat er bij de verschilscores alleen gewerkt wordt met gezinnen die op beide meetmomenten een score hadden (zowel op T_1 als T_2). Bij de scores te zien in tabel 1 is gekeken naar alle scores, dus ook die van gezinnen die louter een score hadden op T_1 en geen score op T_2 .

Daarnaast is te zien dat ondersteuning bij het onderhouden van contacten met school en/of andere instanties ($M = 0.33$) en de ondersteuning van gezinnen in de zelfzorg ($M = 0.27$) het meest werd toegepast tijdens de interventie. Het ondersteunen van gezinnen in de administratie en financieel beheer ($M = 0.21$) werd ongeveer evenveel gedaan als het ondersteunen van gezinnen in de huishouding ($M = 0.20$), maar deze twee elementen werden minder vaak toegepast dan de elementen gericht op de ondersteuning bij het onderhouden van contacten met school en/of andere instanties en de zelfzorg.

Tabel 1

Steekproefgroottes, Minima, Maxima, Gemiddelden en Standaarddeviaties van de T-scores van de Vragenlijsten en de Relatieve Frequenties van de Elementen ingezet ten tijde van de Interventie

	Steekproefgrootte (N)	Minimum	Maximum	Gemiddelde (M)	Standaard- deviatie (SD)
Opvoedingsbelasting (T0)	400	30	79	67.6	10.4
Opvoedingsbelasting (T1)	260	30	80	63.2	11.8
Opvoedingsbelasting (T2)	150	30	79	62.9	11.8

Totale gedragsproblematiek (T0)	290	24	85	66.3	8.8
Totale gedragsproblematiek (T1)	204	26	93	60.4	10.7
Totale gedragsproblematiek (T2)	95	24	79	59.3	12.4
*Zelfzorg	203	.03	1.00	0.27	0.2
*Administratie & financieel beheer	149	.02	.90	0.21	0.2
*Contact met school en/of instanties	379	.04	1.00	0.33	0.2
*Huishouding	129	.03	1.00	0.20	0.2

*Betreft relatieve frequenties

Tabel 2

Steekproefgroottes, Minima, Maxima, Gemiddelden en Standaarddeviaties van de Verschilcores op de OBVL en CBCL

	Steekproefgrootte (N)	Minimum	Maximum	Gemiddelde (M)	Standaard- deviatie (SD)
Vershil T1-T0 opvoedingsbelasting	242	-39.00	24	-5.1	8.95
Vershil T2-T1 opvoedingsbelasting	121	-18	24	0.63	7.6
Vershil T1-T0 totale gedragsproblematiek	188	-51	12	-6.46	8.8
Vershil T2-T1 totale gedragsproblematiek	81	-18	48	-0.51	10.0

Meervoudige regressieanalyses

Assumpties

Eerst zijn de assumpties van de meervoudige regressieanalyses gecontroleerd (zie bijlage 1-4). Hierbij kwam naar voren dat de residuen nagenoeg normaal verdeeld zijn. Een enkele grafiek liet een (enigszins) rechtsscheve of linksscheve verdeling zien. Echter, door de grootte van de steekproef zal dit geen grote invloed hebben. De steekproefgrootte is namelijk groter dan 30, waardoor de centrale limietstelling van toepassing is. Dit wil zeggen dat de steekproefverdeling bij benadering een normale verdeling zal volgen.

Daarnaast was een lineair verband te zien tussen de afhankelijke en onafhankelijke variabelen. Aan de hand van spreidingsdiagrammen is gekeken of de assumptie van homoscedasticiteit werd geschonden. Te zien was dat er enigszins sprake is van heteroscedasticiteit. De observaties lijken namelijk niet allemaal even ver van de regressielijn vandaan te zitten en er zijn uitschieters zichtbaar. Om die reden is er voor gekozen om een lagere grenswaarde voor significantie te hanteren, namelijk $p < .025$ (Tabachnick & Fidell, 2014). Hierdoor konden de meervoudige regressieanalyses toch worden uitgevoerd en konden de uitkomsten van de analyses beter geïnterpreteerd worden (Tabachnick & Fidell, 2014). Tenslotte bleek uit de tabellen dat de onafhankelijke variabelen niet met elkaar waren gecorreleerd en er dus geen sprake was van multicollineariteit. Hierbij is een VIF-waarde van maximaal 5 gehanteerd (Rogerson, 2019). Aangezien aan alle assumpties is voldaan, konden de stapsgewijze meervoudige regressieanalyses worden uitgevoerd.

Het effect van praktische ondersteuning op verandering in opvoedingsbelasting en gedragsproblematiek van kinderen

Het frequenter inzetten van de elementen zelfzorg ($\beta = -0.08$; $t = -0.48$; $p = .64$), administratie en financieel beheer ($\beta = -0.16$; $t = -0.45$; $p = .65$), contact met school en/of andere instanties ($\beta = -0.16$; $t = -0.93$; $p = .36$) en huishouding ($\beta = 0.59$; $t = 1.62$; $p = .11$) blijkt niet significant gerelateerd te zijn aan verandering in opvoedingsbelasting tussen start en einde van de interventie (zie tabel 3). Dit impliceert dat het ondersteunen van de gezinnen in de zelfzorg, in de administratie en financieel beheer, in het onderhouden van het contact met school en/of andere instanties en in de huishouding niet samengaat met een vermindering in de opvoedingsbelasting tussen het begin van de interventie en het einde van de interventie. Daarnaast blijkt dat het frequenter inzetten van de elementen zelfzorg ($\beta = 0.40$; $t = 1.34$; $p = .20$), administratie en financieel beheer ($\beta = 0.05$; $t = 0.12$; $p = .91$), contact met school en/of

andere instanties ($\beta = 0.33$; $t = 1.26$; $p = .23$) en huishouding ($\beta = -0.22$; $t = -0.53$; $p = .61$) ook niet significant gerelateerd is aan verandering in opvoedingsbelasting tussen eind van de interventie en drie maanden na afloop van de interventie (zie tabel 3). Te zien is dus dat geen enkel element een significante voorspeller is voor een afname in de opvoedingsbelasting.

Tabel 3

Regressiecoëfficiënten en Bijbehorende Standaardfouten, Gestandaardiseerde Coëfficiënten, t-statistieken en p-waarden Opvoedingsbelasting

	T1-T0					T2-T1				
	Coëfficiënt	Standaardfout	β	t	p-waarde	Coëfficiënt	Standaardfout	β	t	p-waarde
^aModel 1										
Constant	-8.04	3.84	-	-2.09	.04	-10.37	4.93	-	-2.11	.06
Zelfzorg (E1)	-3.55	7.44	-0.08	-0.48	.64	21.09	15.75	0.40	1.34	.20
Administratie en financieel beheer (E2)	-10.96	24.25	-0.16	-0.45	.65	2.96	24.25	0.05	0.12	.91
Contact met school en/of andere instanties (E3)	-6.74	7.27	-0.16	-0.93	.36	13.11	10.73	0.33	1.26	.23
Huishouding (E4)	40.45	24.91	0.59	1.62	.11	-11.11	21.10	-0.22	-0.53	.61
^bModel 2										
Constant	-9.31	8.71	-	-1.07	.30	-0.73	23.48	-	-0.03	.98
Zelfzorg (E1)	-3.76	11.38	-0.09	-0.33	.74	-34.01	47.82	-0.65	-0.71	.51
Administratie en financieel beheer (E2)	4.91	30.71	0.07	0.16	.87	22.13	51.58	0.38	0.43	.69
Contact met school en/of andere instanties (E3)	-7.07	10.40	-0.16	-0.68	.50	48.89	25.45	1.21	1.92	.11
Huishouding (E4)	29.99	29.84	0.44	1.01	.33	-9.90	39.36	-0.20	-0.25	.81
Zelf helpen (E1)	1.85	5.45	0.08	0.34	.74	35.06	23.79	0.91	1.47	.20
Advies geven (E1)	-3.59	5.06	-0.18	-0.71	.49	5.43	12.93	0.23	0.42	.69
Zelf helpen (E2)	-6.27	12.72	-0.24	-0.49	.63	-30.92	18.92	-1.31	-1.63	.16
Advies geven (E2)	1.92	4.62	0.11	0.42	.68	0.57	8.85	0.03	0.07	.95
Zelf helpen (E3)	2.57	4.08	0.13	0.63	.54	-2.94	7.24	-0.15	-0.41	.70
Advies geven (E3)	-1.75	8.17	-0.04	-0.21	.83	-7.04	17.70	-0.18	-0.40	.71

Zelf helpen (E4)	3.08	12.14	0.11	0.25	.80	32.45	18.23	1.16	1.78	.14
Advies geven (E4)	3.75	5.08	0.21	0.74	.47	-15.07	13.29	-0.76	-1.13	.31
°Model 3										
Constant	-16.23	18.61	-	-0.87	.40	28.48	22.48	-	1.27	.43
Zelfzorg (E1)	41.42	53.45	0.98	0.78	.45	126.10	135.65	2.41	0.93	.52
Administratie en financieel beheer (E2)	-81.10	57.83	-1.18	-1.40	.18	-183.90	142.46	-3.18	-1.29	.42
Contact met school en/of andere instanties (E3)	15.70	73.15	0.36	0.22	.83	29.26	63.51	0.73	0.46	.73
Huishouding (E4)	69.68	45.73	1.01	1.52	.15	4.21	67.20	0.08	0.06	.96
Zelf helpen (E1)	21.26	15.05	0.97	1.41	.18	1.76	32.55	0.05	0.05	.97
Advies geven (E1)	7.22	12.59	0.36	0.57	.57	-11.10	23.94	-0.47	-0.46	.72
Zelf helpen (E2)	50.20	175.12	1.90	0.29	.78	-138.92	52.09	-5.86	-2.67	.23
Advies geven (E2)	-17.41	11.78	-0.97	-1.48	.16	-31.77	21.86	-1.75	-1.45	.38
Zelf helpen (E3)	1.06	15.63	0.06	0.07	.95	-27.41	30.45	-1.39	-0.90	.53
Advies geven (E3)	8.89	21.92	0.22	0.41	.69	-6.26	25.40	-0.16	-0.25	.85
Zelf helpen (E4)	-18.57	211.57	-0.64	-0.09	.93	62.44	26.51	2.22	2.36	.26
Advies geven (E4)	8.10	11.90	0.45	0.68	.51	3.04	15.67	0.15	0.19	.88
^d E1 x Zelf helpen	-45.87	31.66	-1.02	-1.45	.17	-	-	-	-	-
^d E1 x Advies geven	-41.16	51.15	-1.08	-0.81	.43	-42.13	99.47	-0.76	-0.42	.75
^e E2 x Zelf helpen	-252.17	648.05	-3.05	-0.39	.70	322.13	163.07	4.52	1.98	.30
^e E2 x Advies geven	94.55	52.80	1.45	1.79	.09	132.19	115.25	2.03	1.15	.46
^f E3 x Zelf helpen	-1.75	42.90	-0.05	-0.04	.97	25.34	85.79	0.78	0.30	.82
^f E3 x Advies geven	-29.40	70.17	-0.72	-0.42	.68	-	-	-	-	-
^g E4 x Zelf helpen	141.11	779.17	1.56	0.18	.86	-	-	-	-	-
^g E4 x Advies geven	-29.35	84.46	-0.44	-0.61	.55	-	-	-	-	-

^aModel 1: afhankelijke variabele = verandering in opvoedingsbelasting; onafhankelijke variabele = relatieve frequentie van de elementen

^bModel 2: afhankelijke variabele = verandering in opvoedingsbelasting; onafhankelijke variabele = vorm van hulpverlening met 'doorverwijzen' als referentiecategorie

^cModel 3: afhankelijke variabele = verandering opvoedingsbelasting; onafhankelijke variabele = relatieve frequenties van de vier elementen, vorm van hulpverlening (dummyvariabelen met 'doorverwijzen' als referentiecategorie) en interacties (relatieve frequentie x vorm van hulpverlening)

^dE1 = Relatieve frequentie element E1 (zelfzorg)

^eE2 = Relatieve frequentie element E2 (administratie en financieel beheer)

^fE3 = Relatieve frequentie element E3 (contact met school en/of andere instanties)

^gE4 = Relatieve frequentie element E4 (huishouding)

Vergelijkbare resultaten zijn te zien bij de verandering in gedragsproblematiek van kinderen. De inzet van de elementen zelfzorg ($\beta = 0.02$; $t = 0.10$; $p = .92$), administratie en financieel beheer ($\beta = -0.16$; $t = -0.45$; $p = .66$), contact met school en/of andere instanties ($\beta = 0.04$; $t = 0.15$; $p = .89$) en huishouding ($\beta = 0.24$; $t = 0.74$; $p = .47$) blijkt niet significant gerelateerd te zijn aan verandering in de (totale) gedragsproblematiek van de kinderen tussen start en einde van interventie (tabel 4). Dit wil zeggen dat het ondersteunen van de gezinnen in de zelfzorg, in de administratie en financieel beheer, in het onderhouden van het contact met school en/of andere instanties en in de huishouding niet geassocieerd is met een afname van de gedragsproblematiek van de kinderen tussen het begin van de interventie en het einde van de interventie. Daarnaast komt ook naar voren dat inzet van de elementen zelfzorg ($\beta = 0.23$; $t = 0.55$; $p = .61$), administratie en financieel beheer ($\beta = -0.34$; $t = -0.54$; $p = .62$), contact met school en/of andere instanties ($\beta = -0.15$; $t = -0.33$; $p = .75$) en huishouding ($\beta = 0.48$; $t = 0.83$; $p = .44$) in de periode tussen het einde van de interventie en drie maanden na de interventie niet significant gerelateerd is aan een verandering in de gedragsproblematiek van kinderen (tabel 4). Wederom geldt dus dat geen enkel element gericht op praktische ondersteuning een significante voorspeller is voor een afname in de gedragsproblematiek van kinderen.

Tabel 4

Regressiecoëfficiënten en Bijbehorende Standaardfouten, Gestandaardiseerde Coëfficiënten, t-statistieken en p-waarden Gedragsproblematiek van Kinderen

	T1-T0					T2-T1				
	Coëfficiënt	Standaardfout	β	t	p-waarde	Coëfficiënt	Standaardfout	β	t	p-waarde
^aModel 1										
Constant	-7.28	5.34	-	-1.36	.19	-3.27	8.94	-	-0.37	.73
Zelfzorg (E1)	1.12	11.18	0.02	0.10	.92	11.01	19.99	0.23	0.55	.61
Administratie en financieel beheer (E2)	-14.73	32.77	-0.16	-0.45	.66	-24.04	44.80	-0.34	-0.54	.62
Contact met school en/of andere instanties (E3)	1.54	10.52	0.04	0.15	.89	-3.95	11.92	-0.15	-0.33	.75
Huishouding (E4)	15.91	21.52	0.24	0.74	.47	19.18	23.11	0.48	0.83	.44
^bModel 2										
Constant	-21.48	10.41	-	-2.06	.06	-28.55	0.00	-	-	-
Zelfzorg (E1)	-3.27	13.51	-0.07	-0.24	.81	22.31	0.00	0.46	-	-
Administratie en financieel beheer (E2)	-40.88	39.46	-0.45	-1.04	.32	-30.24	0.00	-0.43	-	-
Contact met school en/of andere instanties (E3)	-9.09	18.06	-0.21	-0.50	.62	19.40	0.00	0.75	-	-
Huishouding (E4)	44.84	30.69	0.67	1.46	.17	22.13	0.00	0.56	-	-
Zelf helpen (E1)	3.24	6.72	0.13	0.48	.64	-	-	-	-	-
Advies geven (E1)	5.67	6.49	0.28	0.87	.40	11.58	0.00	0.53	-	-
Zelf helpen (E2)	-7.63	11.24	-0.31	-0.68	.51	-	-	-	-	-
Advies geven (E2)	1.80	5.75	0.10	0.31	.76	-	-	-	-	-
Zelf helpen (E3)	1.92	4.88	0.10	0.39	.70	-8.96	0.00	-0.62	-	-
Advies geven (E3)	14.76	9.05	0.53	1.63	.13	3.38	0.00	0.20	-	-

Zelf helpen (E4)	7.63	13.16	0.23	0.58	.57	2.33	0.00	0.11	-	-
Advies geven (E4)	-1.45	6.60	-0.08	-0.22	.83	8.35	0.00	0.51	-	-
Model 3										
Constant	3.10	21.91	-	0.14	.89	-	-	-	-	-
Zelfzorg (E1)	-12.00	113.06	-0.26	-0.11	.92	-	-	-	-	-
Administratie en financieel beheer (E2)	-136.02	70.38	-1.48	-1.93	.10	-	-	-	-	-
Contact met school en/of andere instanties (E3)	-23.17	54.38	-0.53	-0.43	.68	-	-	-	-	-
Huishouding (E4)	97.54	63.72	1.46	1.53	.17	-	-	-	-	-
Zelf helpen (E1)	34.88	19.64	1.41	1.78	.12	-	-	-	-	-
Advies geven (E1)	2.29	20.72	0.11	0.11	.92	-	-	-	-	-
Zelf helpen (E2)	-2.54	36.72	-0.10	-0.10	.93	-	-	-	-	-
Advies geven (E2)	-25.58	18.36	-1.45	-3.39	.21	-	-	-	-	-
Zelf helpen (E3)	-10.91	22.03	-0.59	-0.50	.64	-	-	-	-	-
Advies geven (E3)	4.65	20.21	0.17	0.23	.83	-	-	-	-	-
Zelf helpen (E4)	0.09	73.21	0.00	0.00	1.00	-	-	-	-	-
Advies geven (E4)	16.92	13.72	0.95	1.23	.26	-	-	-	-	-
^d E1 x Zelf helpen	-124.14	65.21	-2.00	-1.90	.10	-	-	-	-	-
^d E1 x Advies geven	24.82	110.17	0.63	0.23	.83	-	-	-	-	-
^e E2 x Zelf helpen	8.87	134.63	0.09	0.07	.95	-	-	-	-	-
^e E2 x Advies geven	123.18	75.59	1.97	1.63	.15	-	-	-	-	-
^f E3 x Zelf helpen	15.94	58.29	0.47	0.27	.79	-	-	-	-	-
^f E3 x Advies geven	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
^g E4 x Zelf helpen	27.85	237.66	0.25	0.12	.91	-	-	-	-	-
^g E4 x Advies geven	-73.49	61.04	-1.37	-1.20	.27	-	-	-	-	-

^aModel 1: afhankelijke variabele = verandering in gedragsproblematiek; onafhankelijke variabele = relatieve frequentie van de elementen

^bModel 2: afhankelijke variabele = verandering in gedragsproblematiek; onafhankelijke variabele = vorm van hulpverlening met 'doorverwijzen' als referentiecategorie

^cModel 3: afhankelijke variabele = verandering in gedragsproblematiek; onafhankelijke variabele = relatieve frequenties van de vier elementen, vorm van hulpverlening (dummyvariabelen met 'doorverwijzen' als referentiecategorie) en interacties (relatieve frequentie x vorm van hulpverlening)

^dE1 = Relatieve frequentie element E1 (zelfzorg)

^eE2 = Relatieve frequentie element E2 (administratie en financieel beheer)

^fE3 = Relatieve frequentie element E3 (contact met school en/of andere instanties)

^gE4 = Relatieve frequentie element E4 (huishouding)

Het modererend effect van de vorm waarin elementen worden aangeboden op de relatie tussen de ingezette elementen en verandering in opvoedingsbelasting en gedragsproblematiek

Uit de moderatoranalyse komt naar voren dat het effect van de elementen op verandering in opvoedingsbelasting niet verschilt tussen de vormen waarin de elementen gericht op praktische ondersteuning werden aangeboden ten tijde van de interventie tussen het begin en einde van de interventie ($R^2 = -0.219$) (zie tabel 3). Dit wil zeggen dat de vorm waarin de hulpverlening wordt aangeboden geen voorspeller is voor de verandering in opvoedingsbelasting tussen het begin en einde van de interventie. Het model verklaart daarentegen 27,6% van de variantie in opvoedingsbelasting van ouders tussen eind van de interventie en 3 maanden na afloop van de interventie (zie tabel 3 en bijlage 5).

Daarnaast kwam naar voren dat het effect van de elementen op verandering in de gedragsproblematiek van kinderen niet verschilt tussen de vormen waarin de elementen gericht op praktische ondersteuning werden aangeboden ten tijde van de interventie tussen het begin en einde van de interventie ($R^2 = -0.181$) (zie tabel 4 en bijlage 6). Tenslotte kwam tijdens het uitvoeren van de moderatoranalyse, waarin het effect van de vorm waarin elementen worden aangeboden op de relatie tussen de ingezette elementen en verandering in gedragsproblematiek van kinderen werd gemeten, naar voren dat de steekproefgrootte bij T2-T1 te klein was om deze analyses uit te voeren. Als gevolg hiervan kon de moderatie analyse niet meer worden uitgevoerd (zie tabel 4 en bijlage 6).

Discussie

Het doel van huidig onderzoek was om te kijken naar de samenhang van elementen gericht op praktische ondersteuning binnen gezinsgerichte interventies voor gezinnen met ZOP&GMCP met de verandering in opvoedingsbelasting en gedragsproblematiek van kinderen. Naar voren kwam dat het toepassen van elementen gericht op praktische ondersteuning binnen dergelijke interventies niet geassocieerd is met een vermindering in zowel de opvoedingsbelasting van ouders als de gedragsproblematiek van kinderen. Daarnaast is er binnen dit onderzoek ook gekeken of het effect van de praktische ondersteuning verschilt voor de verschillende vormen waarin praktische ondersteuning wordt aangeboden (advies geven, zelf helpen, doorverwijzen). Eveneens is geen verschil in effect van elementen gericht op praktische ondersteuning gevonden als die elementen op verschillende manieren zijn uitgevoerd (zelf helpen, advies geven, doorverwijzen) ten tijde van de interventie.

Op basis van reeds (schaars) bestaande literatuur werd verwacht dat praktische ondersteuning wel gerelateerd was aan een vermindering in opvoedingsbelasting en gedragsproblematiek van kinderen. Uit kwalitatief onderzoek komt namelijk naar voren dat door het aanpakken van praktische problemen ruimte ontstaat voor het aanpakken van andere problemen, waaronder de hoge opvoedingsbelasting van ouders en de gedragsproblematiek van kinderen (Holwerda et al., 2014). Ook gaven gezinnen zelf aan financiële hulp en huishoudelijke hulp op prijs te stellen (White et al., 2008). Daarentegen was er geen verwachting ten opzichte van het verschil tussen de effectiviteit van de verschillende vormen van de hulpverlening. Uit de literatuur komt namelijk naar voren dat zowel het gezin doorverwijzen naar andere organisaties als het gezin helpen binnen de interventie (hulpverlener helpt het gezin zelf of geeft advies) ten koste kan gaan van de effectiviteit van de interventie. Zo stelden Van den Berg et al. (2008) namelijk bij het doorverwijzen van een gezin naar een andere organisatie, de integraliteit van problematiek van gezinnen uit het oog wordt verloren. Dit gaat vervolgens weer ten koste van de effectiviteit van de interventie, omdat het kan voorkomen dat gezinnen tegengestelde adviezen krijgen van verschillende hulpverleners (Soeters & Verhoeks, 2010). Echter, wanneer de praktische ondersteuning binnen de interventie wordt aangeboden en de hulpverlener het gezin zelf helpt, kan dit op zijn beurt ook ten koste gaan van de effectiviteit van de interventie door de (te) hoge druk op de hulpverlener (Weisz et al., 2014).

De bevindingen kunnen op verschillende manieren verklaard worden. Allereerst waren elementen gericht op praktische ondersteuning sterk ondervertegenwoordigd binnen de interventies (Visscher et al., 2021). Dit heeft als gevolg dat er sprake is van weinig variatie,

omdat er weinig gezinnen die veel praktische ondersteuning hebben ontvangen. Door het gebrek aan variatie is het lastiger om eventuele verschillen in opvoedbelasting en gedragsproblematiek van kinderen te kunnen constateren. Daarnaast is er binnen dit onderzoek louter gekeken naar een verandering in de opvoedingsbelasting van de ouders en de gedragsproblematiek van de kinderen. Echter, het is mogelijk dat praktische ondersteuning niet leidt tot een afname van opvoedingsbelasting of gedragsproblematiek van kinderen, maar wel in verandering in/op andere uitkomstmaten. Hierbij kan er bijvoorbeeld gedacht worden aan de mentale gezondheid van ouders of het aantal uithuisplaatsingen na afloop van de interventie.

Sterke punten en beperkingen van het onderzoek

Een sterk punt van dit onderzoek is dat er gebruik is gemaakt van in Nederland veelgebruikte interventies met een minimale effect size van 0,5. Daardoor geven de resultaten een goed beeld van de hulp aan gezinnen met ZOP&GMCP. Daarnaast worden de interventies gebruikt in het onderzoek zowel uitgevoerd in Nederland als in andere landen. Hierdoor is het aannemelijk dat de resultaten van dit onderzoek als gevolg hiervan ook te generaliseren zijn naar andere landen. Wel moeten hierbij (eventuele) verschillen in populatie en context in het achterhoofd gehouden worden. Ook het gebruik van de GMCP-taxonomie, een reeds bestaande en betrouwbare taxonomie, is een sterk punt van dit onderzoek, omdat aan de hand van deze taxonomie de inhoudelijke en structurelementen gestructureerd en betrouwbaar geïnventariseerd konden worden (Visscher et al., 2019). Tenslotte zijn de grootte van de steekproef ($N = 499$) en het feit dat er sprake is van een longitudinaal onderzoek met een follow-up meting sterke punten van dit onderzoek. De 'Law of Large Numbers' impliceert namelijk dat des te groter de steekproef is, des te dichter de gegevens uit de steekproef zitten bij de daadwerkelijke gegevens van de populatie (Agresti, 2018). Daarnaast zorgde het longitudinale onderzoeksdesign ervoor dat dezelfde participanten regelmatig werden onderzocht, waardoor individuen nauwkeurig gevolgd konden worden.

Daarentegen heeft het onderzoek ook enkele beperkingen. Een eerste beperking is het feit dat de gezinnen niet gerandomiseerd konden worden. Dit kan ten koste van de interne validiteit gaan wat wil zeggen dat alternatieve verklaringen voor het gevonden resultaat niet met zekerheid uitgesloten kunnen worden. Echter, ethisch gezien is het niet mogelijk om de gezinnen te randomiseren. Om enigszins te compenseren voor het niet kunnen randomiseren is er gecontroleerd voor de scores op opvoedingsbelasting en gedragsproblematiek bij aanvang door gebruik te maken van de verschilcores. Een tweede beperking is het feit dat de

validiteit van de GMCP-taxonomie nog niet is onderzocht. Desalniettemin is de taxonomie wel ontwikkeld met behulp van verschillende bronnen waardoor de kans groot is dat de validiteit voldoende is en de taxonomie dus meet wat het moet meten (Visscher et al., 2018; Southam-Gerow & Prinstein, 2014; Macleod & Nelson, 2000). Echter, onderzoek naar de validiteit van de GMCP-taxonomie is nog nodig. Verder is ook een sterke afname van het aantal participanten bij T2 te zien. Dit geldt zowel voor het aantal participanten voor de OBVL (T0 = 400, T1 = 260, T2 = 150) als voor het aantal participanten voor de OBVL (T0 = 290, T1 = 204, T2 = 95). Deze sterke afname kan zorgen voor een vertekening van de resultaten van het onderzoek. Tenslotte kan het zijn dat de hulpverleners moeite hadden met herinneren welke elementen ze hadden toegepast en hoe vaak ze deze hadden toegepast ten tijde van de interventie, omdat ze om de vier weken dit moesten registreren (Visscher et al., 2021). Echter, hier is zo veel mogelijk rekening mee gehouden tijdens de ontwikkeling van de taxonomie, onder andere door de training die de hulpverleners ontvingen ter voorbereiding. Ook gaven de hulpverleners zelf aan het een redelijk termijn te vinden.

Aanbevelingen

Gezien de niet significante effecten kan op basis van huidig onderzoek niet worden aanbevolen om in de praktijk elementen gericht op praktische ondersteuning extra in te zetten tijdens de interventies. Echter, wegens bovengenoemde verklaringen van de gevonden resultaten en op basis van reeds bestaande kwalitatieve literatuur over de rol van praktische ondersteuning binnen interventies voor gezinnen met ZOP&GMCP is het van belang dat praktische ondersteuning niet volledig aan de kant wordt geschoven. Het is namelijk nog steeds mogelijk dat praktische ondersteuning wel degelijk een verschil kan maken in dergelijke gezinnen.

Op basis van huidig onderzoek kan vervolgonderzoek worden aanbevolen. Van belang hierbij is dat vervolgonderzoek kijkt naar groepen (bestaande uit gezinnen met ZOP&GMCP) waarbij praktische ondersteuning veel is toegepast, omdat deze ondersteuning nu ondervertegenwoordigd is binnen de interventies. Als gevolg hiervan kan namelijk met meer zekerheid een conclusie getrokken worden over de rol van praktische ondersteuning binnen interventies voor gezinnen met ZOP&GMCP. Tevens wordt geadviseerd om in vervolgonderzoek te kijken naar de verschillende vormen waarop praktische ondersteuning kan worden aangeboden tijdens de interventie. In de literatuur bestaat nog geen consensus over welke vorm van het aanbieden van praktische ondersteuning het beste is. Zo wordt door Van Arum et al. (2020) gesteld dat de integraliteit van de problematiek van gezinnen met

ZOP&GMCP uit het oog kan worden verloren wanneer deze gezinnen worden doorverwezen naar andere organisaties. Het gebrek aan integraliteit kan vervolgens weer ten koste gaan van de effectiviteit van de interventie. Aan de andere kant kan het aanbieden van praktische ondersteuning binnen de interventie ook zorgen voor een (te) hoge druk op de professionals (Weisz et al., 2014). Deze druk kan op zijn beurt ook weer ten koste gaan van de effectiviteit van de gezinnen. Om meer zicht te krijgen op de effecten van de vorm waarin praktische ondersteuning wordt aangeboden, is het dus noodzakelijk dat er meer onderzoek naar wordt gedaan. Verder wordt naast kwantitatief onderzoek ook kwalitatief onderzoek aanbevolen om ook meer inzicht te kunnen krijgen in de ervaringen van gezinnen met ZOP&GMCP. Tenslotte wordt aanbevolen dat vervolgonderzoek zich ook richt op andere uitkomstmaten. Binnen huidig onderzoek is er louter gekeken naar de opvoedingsbelasting en de gedragsproblematiek van kinderen, maar het is mogelijk dat significante effecten worden gevonden wanneer er gekeken wordt naar andere uitkomstmaten (uithuisplaatsingen, mentale gezondheid ouders).

Conclusie

Op basis van huidig onderzoek kan geconcludeerd worden dat er geen sprake is van een samenhang tussen het inzetten van elementen gericht op praktische ondersteuning en een afname in de opvoedingsbelasting van de ouders en de gedragsproblematiek van kinderen. Daarnaast is naar voren gekomen dat het effect van de praktische ondersteuning niet verschilt voor de verschillende vormen waarin praktische ondersteuning wordt aangeboden (advies geven, zelf helpen, doorverwijzen). Echter, aanbevolen wordt om nader onderzoek te doen waarbij er wordt gekeken naar gezinnen waar praktische ondersteuning veel is toegepast en naar eventuele andere uitkomstmaten. Tevens wordt aanbevolen om binnen vervolgonderzoek te kijken naar de mate waarin het effect van de praktische ondersteuning verschilt voor de verschillende vormen waarin praktische ondersteuning wordt aangeboden (advies geven, zelf helpen, doorverwijzen). Wanneer deze aspecten worden meegenomen, kan er met meer zekerheid een conclusie getrokken worden over de rol van praktische ondersteuning binnen interventies voor gezinnen met ZOP&GMCP. Eveneens zal er meer duidelijk worden over het effect van de vorm waarin de hulpverlening wordt aangeboden.

Referenties

- Achenbach, T. M., & Rescorla, L. (2001). *Manual for the ASEBA school-age forms & profiles: An integrated system of multi-informant assessment*. Aseba.
- Adams, B. N. (1988). Reuben hill and the state of family sociology. *Journal of Comparative Family Studies*, 19(3), 345–359.
- Agresti, A. (2018). *Statistical methods for the social sciences* (Fifth). Pearson.
- Bodden, D. H. M., & Deković, M. (2010). Multiprobleemgezinnen ontrafeld. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 49, 259-271
- Bodden, D. H. M., & Deković, M. (2016). Multiproblem families referred to youth mental health: What's in a name? *Family Process*, 55(1), 31–47.
<https://doi.org/10.1111/famp.12144>
- Buderer, C., Hefti, S., Fux, E., Pérez, T., Swenson, C. C., Fürstenau, U., Rhiner, B., & Schmid, M. (2020). Effects of Multisystemic Therapy for Child Abuse and Neglect on severity of neglect, behavioral and emotional problems, and attachment disorder symptoms in children. *Children and Youth Services Review*, 119. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1016/j.chilyouth.2020.10562>
- Conger, R. D., & Donnellan, M. B. (2007). An Interactionist Perspective on the Socioeconomic Context of Human Development. *Annual Review of Psychology*, 58, 175–199. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.58.110405.085551>
- Cotan (1999). *CBCL*. Geraadpleegd op <https://kennisdatabank.efp.nl/instrumenten/cbcl>
- Denholm, R., Power, C., Li, L., & Thomas, C. (2013). Child maltreatment and household dysfunction in a British birth cohort. *Child Abuse Review*, 22(5), 340–353.
<http://dx.doi.org/10.1002/car.2235>.
- Egberink, I.J.L., Leng, W.E. de, & Vermeulen, C.S.M. (23 mei 2022). COTAN-beoordeling 2017, Opvoedingsbelasting Vragenlijst, OBVL. Bekeken via www.cotandocumentatie.nl
- Evenboer, K. E., Reijneveld, S. A., & Jansen, D. E. M. C. (2018). Improving care for multiproblem families: context-specific effectiveness of interventions? *Children and Youth Services Review*, 88, 274–285. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2018.03.024>
- Harris, K. M., & Marmer, J. K. (1996). Poverty, paternal involvement, and adolescent well-being. *Journal of Family Issues*, 17(5), 614–40.
- Hefti, S., Pérez, T., Fürstenau, U., Rhiner, B., Swenson, C. C., & Schmid, M. (2018).

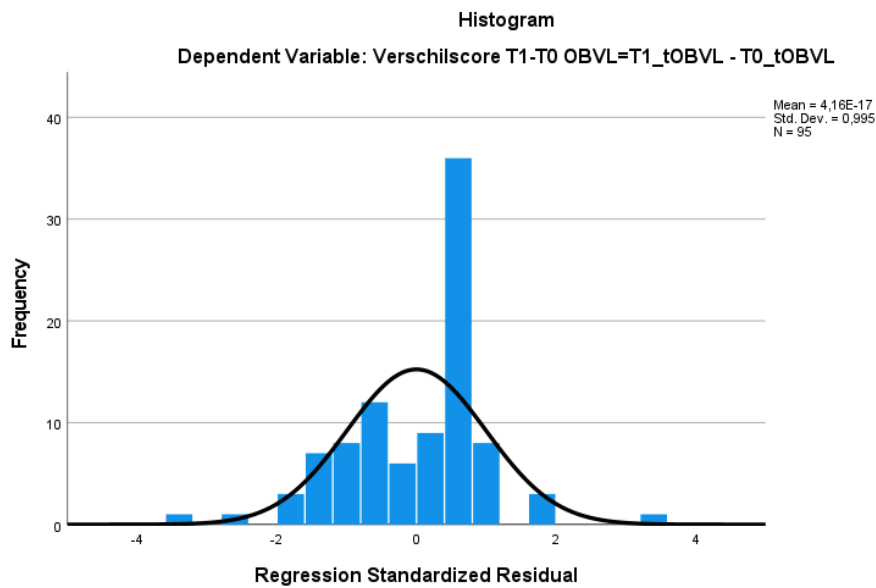
- Multisystemic therapy for child abuse and neglect: Do parents show improvement in parental mental health problems and parental stress? *Journal of Marital and Family Therapy*, 46(1), 95–109. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1111/jmft.12367>
- Holwerda, A., Reijneveld, S.A., & Jansen, D.E.M.C. (2014). *De effectiviteit van hulpverlening aan multiprobleemgezinnen*. Geraadpleegd op [Rapport-De-effectiviteit-van-hulpverlening.pdf \(c4youth.nl\)](#)
- Kalthoff, H. (2018). Opgroeien en opvoeden in armoede. Nederlands Jeugdinstituut.
- NJi. (n.d.-a). *Child Behavior Checklist (CBCL)*. Geraadpleegd op <https://www.nji.nl/instrumenten/child-behavior-checklist-cbcl>
- NJi. (n.d.-b). *Opvoedingsbelasting Vragenlijst (OBVL)*. Geraadpleegd op <https://www.nji.nl/instrumenten/opvoedingsbelasting-vragenlijst-obvl>
- NJi. (2020). *Wat werkt in de hulp aan gezinnen met meervoudige en complexe problemen?* Geraadpleegd op <https://www.nji.nl/gezinnen-met-meervoudige-en-complexe-problemen/wat-werkt>
- MacLeod, J., & Nelson, G. (2000). Programs for the promotion of family wellness and the prevention of child maltreatment: a meta-analytic review. *Child Abuse & Neglect*, 24(9), 1127–1149. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(00\)00178-2](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(00)00178-2)
- Morris, K. (2013). Troubled families: Vulnerable families' experiences of multiple service use. *Child and Family Social Work*, 18(2), 198–206. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2011.00822.x>
- Pannebakker, N. M., Kocken, P. L., Theunissen, M. H. C., van Mourik, K., Crone, M. R., Numans, M. E., & Reijneveld, S. A. (2018). Services use by children and parents in multiproblem families. *Children and Youth Services Review*, 84, 222–228.
- Rogerson, P. A. (2019). *Statistical methods for geography: a student's guide* (5 ed.). Thousand Oaks, California: Sage Publications Limited.
- Rots-de Vries, C., van de Goor, I., Stronks, K., & Garretsen, H. (2011). Evaluation of an assertive outreach intervention for problem families: intervention methods and early outcomes. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 25(2), 211–9. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6712.2010.00811.x>
- Schaeffer, C. M., Swenson, C. C., Tuerk, E. H., & Henggeler, S. W. (2013). Comprehensive treatment for co-occurring child maltreatment and parental substance abuse: Outcomes from a 24-month pilot study of the MST-Building Stronger Families program. *Child Abuse & Neglect*, 37(8), 596–607. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1016/j.chiabu.2013.04.004>

- Schout, G. (2010). Het analyseren van multiproblematiek: Risicofactoren gewogen. In B. P. Uitenbogaard (Red.), *Werken met multiprobleemhuishoudens* (pp. 29-39). Thieme Meulenhoff.
- Soeters, M. & Verhoeks, G. (2010). *Integraal willen we allemaal?! Naar effectieve, efficiënte en klantvriendelijke maatschappelijke hulp*. Den Haag: Zorgmarktadvies.
- Southam-Gerow, M. A., & Prinstein, M. J. (2014). Evidence base updates: The evolution of the evaluation of psychological treatments for children and adolescents. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 43(1), 1–6.
<https://doi.org/10.1080/15374416.2013.855128>.
- Spratt, T. (2011). Families with multiple problems: some challenges in identifying and providing services to those experiencing adversities across the life course. *Journal of Social Work*, 11(4), 343–357.
- Steketee, M., Jansma, A., & Gilsing, R. (2015). *Wat werkt bij multiprobleemgezinnen? Ervaringen uit Rotterdam*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut. Geraadpleegd via <https://www.movisie.nl/publicatie/wat-werkt-multiprobleemgezinnen>
- Tausendfreund, T., Knot-Dickscheit, J., Post, W. J., Knorth, E. J., Grietens, H. (2014). Outcomes of a coaching program for families with multiple problems in the netherlands: a prospective study. *Children and Youth Services Review*, 46, 203–212.
<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2014.08.024>
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2014). *Using multivariate statistics* (6th ed., Ser. Pearson custom library). Pearson.
- Van Arum, S., Redeker, I., Stouthard, L., Verweij, S., Van Xanten, H. (2020). *Werkzame elementen bij integraal werken: Vraagverhelderingen planvorming; samenwerken aan een oplossing als cyclisch proces*. Geraadpleegd op <https://www.movisie.nl/publicatie/werkzame-elementen-integraal-werken>
- Van den Berg, D., Van der Goot, S., & Jansen, M. (2008). Cirkel van onmacht. Mechanismen in hulpverlening. Hulpverlening aan multiprobleemgezinnen vanuit de praktijk geanalyseerd; een experiment in het kader van het Amsterdamse project *Systeem in Beeld*. Amsterdam: DMO.
- Van der Steege, M., De Veld, D., & Zoon, M. (2020). *Richtlijn Gezinnen met meervoudige en complexe problemen*. Geraadpleegd op <https://richtlijnenjeugdhulp.nl/gezinnen-met-meervoudige-en-complexe-problemen/>
- Veerman, J. W., Kroes, G., De Meyer, R. E., Nguyen, L. M., & Vermulst, A. A. (2014).

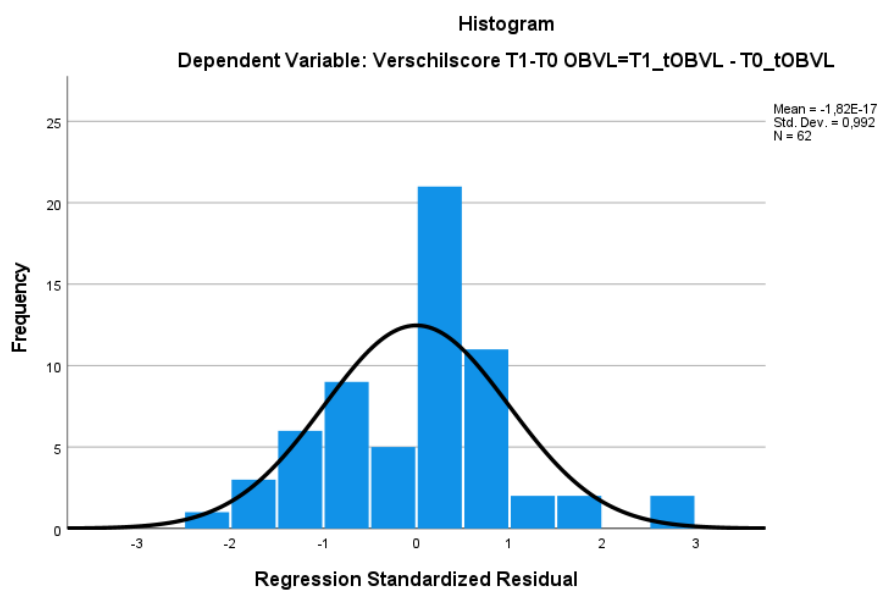
- Opvoedingsbelasting in kaart gebracht. Een kennismaking met de opvoedingsbelastingvragenlijst (obvl). *Jgz Tijdschrift Voor Jeugdgezondheidszorg*, 46(3), 51–55. <https://doi.org/10.1007/s12452-014-0016-0>
- Visscher, L., Evenboer, K. E., Jansen, D. E. M. C., Scholte, R. H. J., Knot-Dickscheit, J., Veerman, J. W., Reijneveld, S. A., & van Yperen, T. A. (2018). Identifying practice and program elements of interventions for families with multiple problems: The development of a taxonomy. *Children and Youth Services Review*, 95, 64-70. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.10.030>
- Visscher, L., Jansen, D.E.M.C., Evenboer, E., Van Yperen, T.A., Reijneveld, S.A., & Scholte, R.H.J. (2019). Interventions for families with multiple problems: Similar contents but divergent formats. *Child & Family Social Work*, 25(1) 8-17. <https://doi.org/10.1111/cfs.12646>
- Visscher, L., Evenboer, K.E., Knot-Dickscheit, J., Veerman, J.W., Van Yperen, T.A., Sondejker, F., Scholte, R.H.J., Van Dam, C., Reijneveld, S.A. & Jansen, D.E.M.C. (2020a). *Taxonomie voor interventies gericht op Gezinnen met Meervoudige en Complexe Problemen*. Groningen: Universitair Medisch Centrum Groningen & Rijksuniversiteit Groningen.
- Visscher, L., Evenboer, K. E., Scholte, R. H. J., van Yperen, T. A., Knot-Dickscheit, J., Jansen, D. E. M. C., & Reijneveld, S. A. (2020b). Elucidating care for families with multiple problems in routine practice: self-registered practice and program elements of practitioners. *Children and Youth Services Review*, 111. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.104856>
- Visscher, L., Reijneveld, S.A., Knot-Dickscheit, J., Van Yperen, T.A., Scholte, R.H.J., Delsing, M.J.M.H., Evenboer, K.E., & Jansen, D.E.M.C. (2021). Toward tailored care for families with multiple problems: A quasi-experimental study on effective elements of care. *Family Process*, (2021)221. <https://doi.org/10.1111/famp.12745>
- Weisz, J. R., Ng, M. Y., & Bearman, S. K. (2014). Odd couple? reenvisioning the relation between science and practice in the dissemination-implementation era. *Clinical Psychological Science*, 2(1), 58–74. <https://doi.org/10.1177/2167702613501307>
- White, C., Warrenner, M., Reeves, A., & La Valle, I. (2008). *Family Intervention Projects: An Evaluation of their Design, Set-up and Early Outcomes*. London: Department for Children, Schools and Families

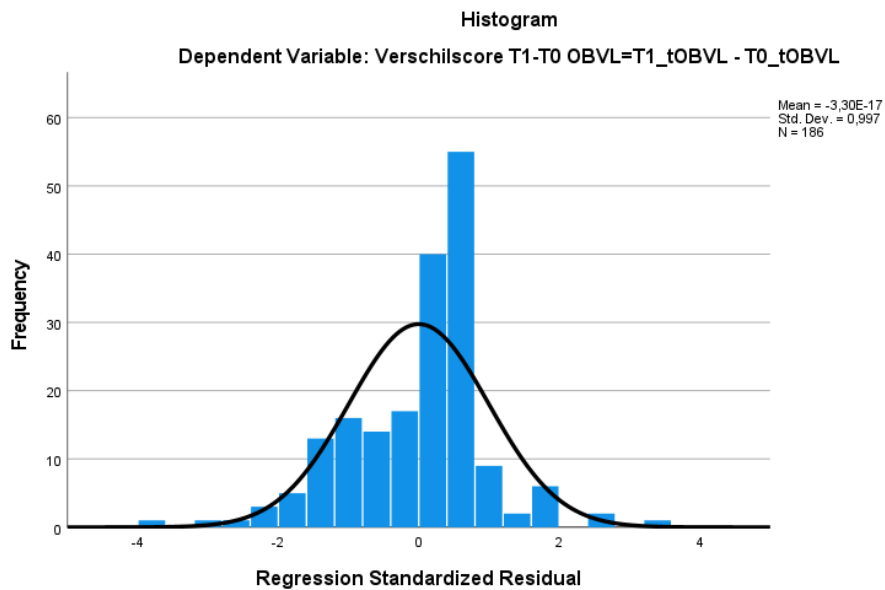
Bijlage 1 – Normaliteit

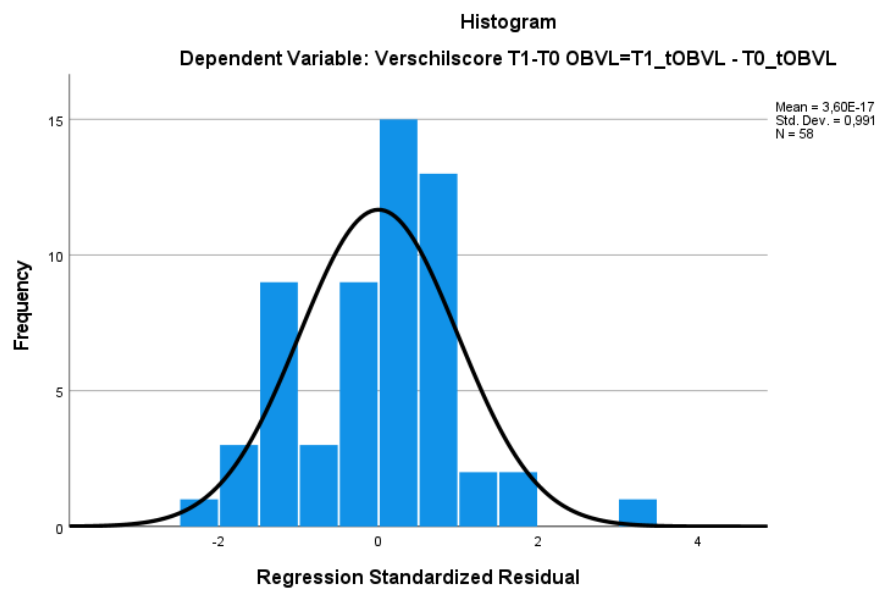
Onafhankelijke variabele: Relatieve frequentie element E1 (zelfzorg)

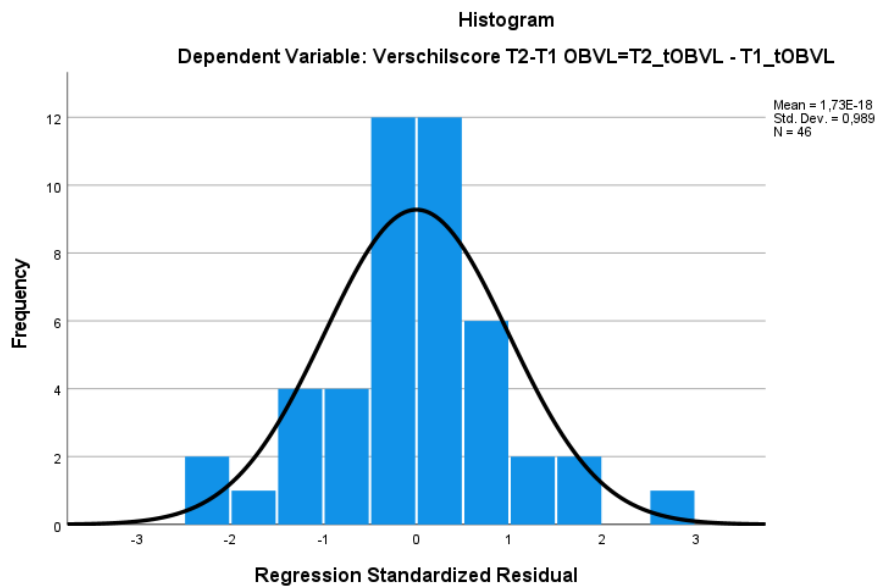
Onafhankelijke variabele: Relatieve frequentie element E2 (administratie en financieel beheer)

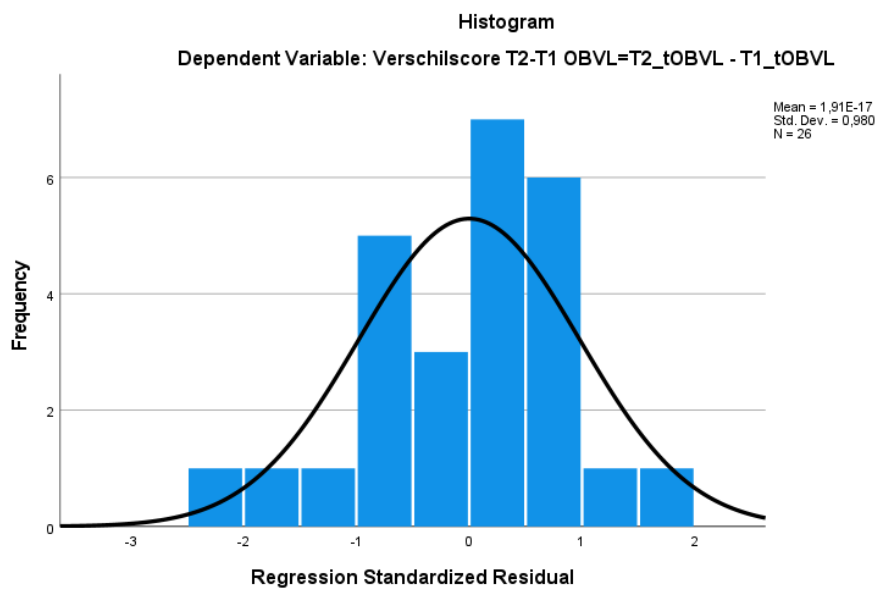
Onafhankelijke variabele: Relatieve frequentie element E3 (contact met school en/of andere instanties)

Onafhankelijke variabele: Relatieve frequentie element E4 (huishouding)

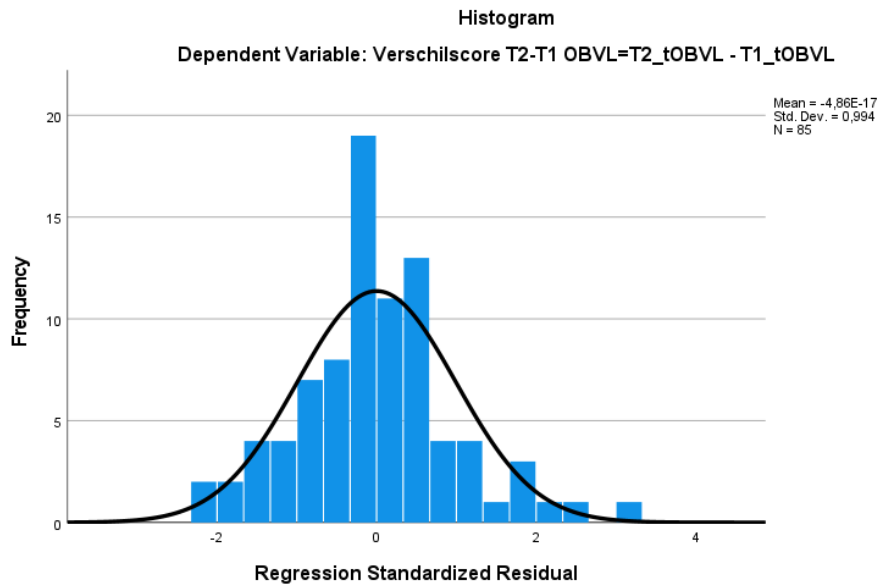

Onafhankelijke variabele: Relatieve frequentie element E1 (zelfzorg)

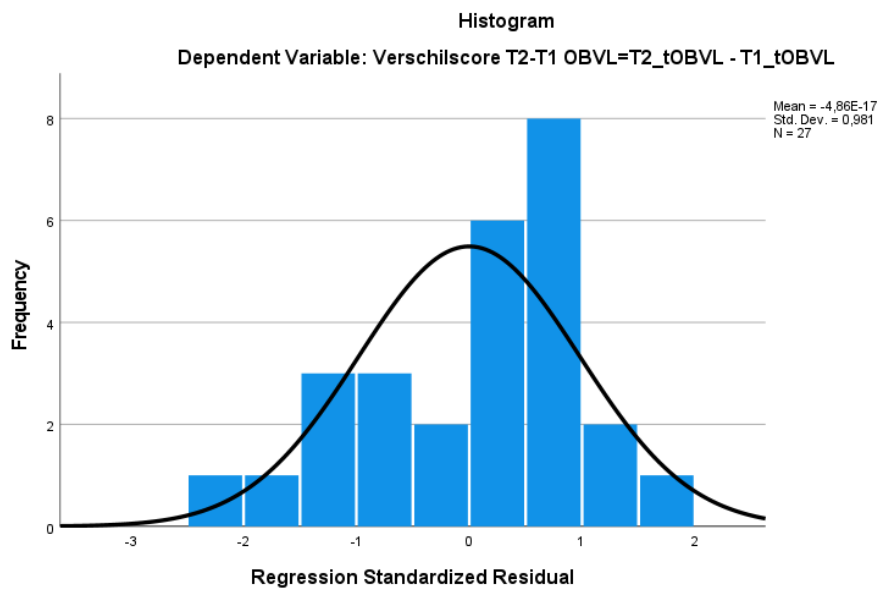

Onafhankelijke variabele: Relatieve frequentie element E2 (administratie en financieel beheer)

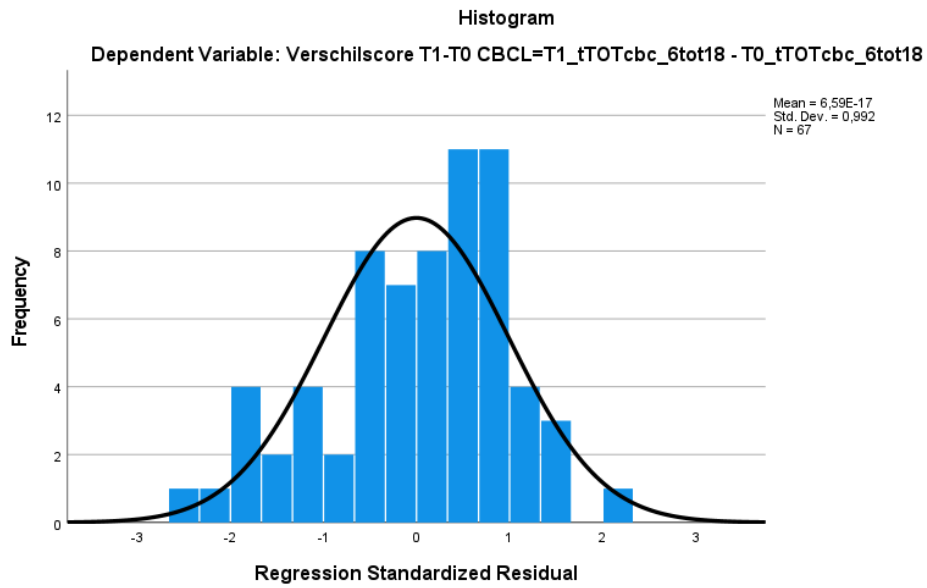

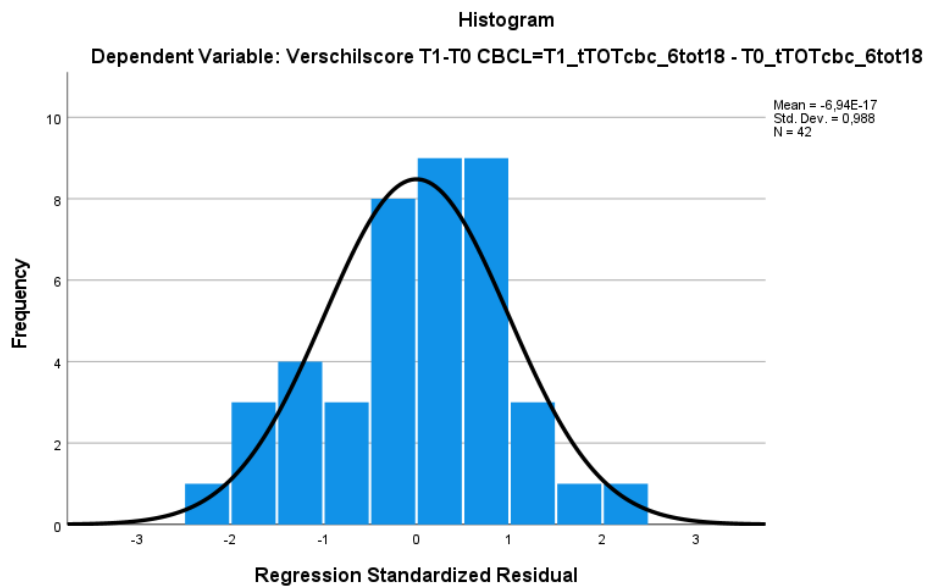
Onafhankelijke variabele: Relatieve frequentie element E3 (contact met school en/of andere instanties)

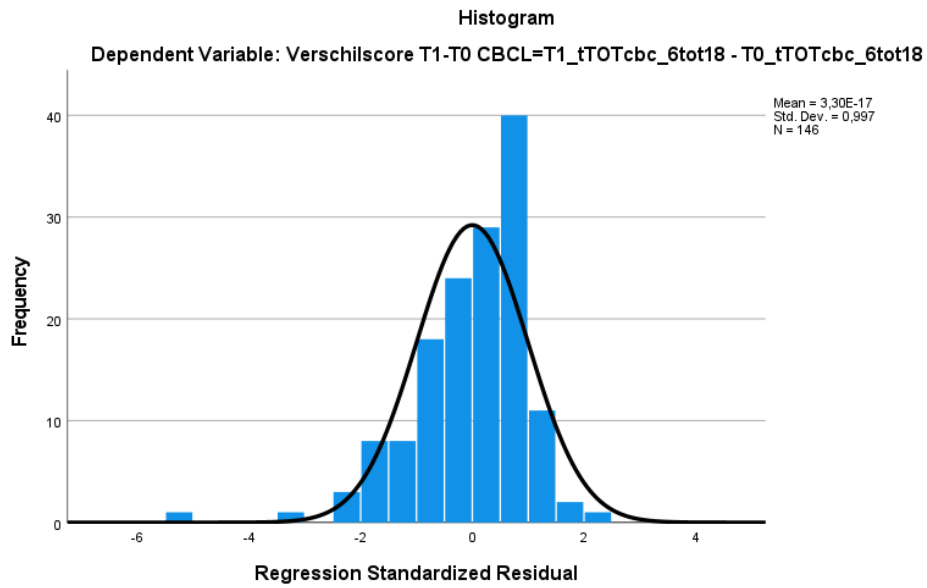
Onafhankelijke variabele: Relatieve frequentie element E4 (huishouding)

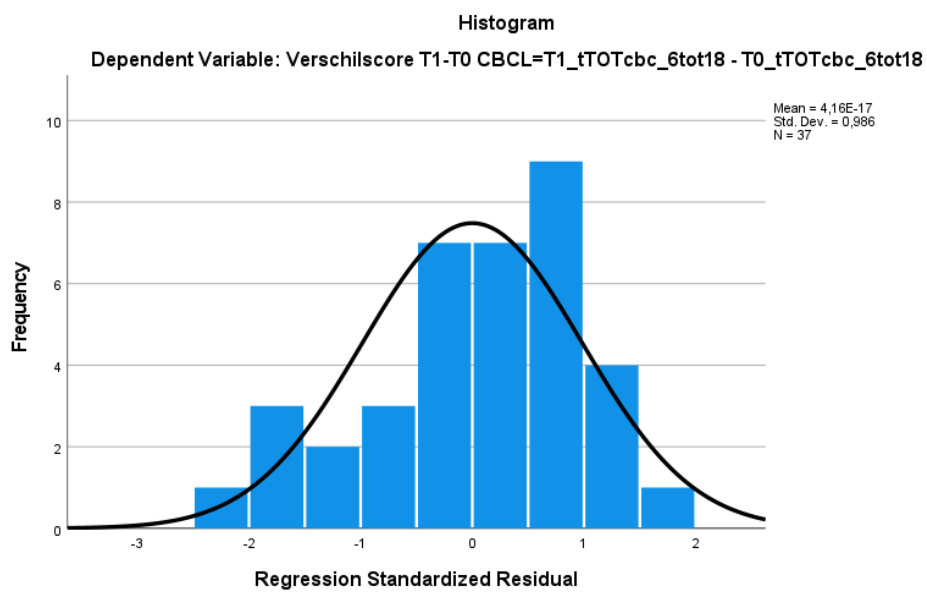
Onafhankelijke variabele: Relatieve frequentie element E1 (zelfzorg)

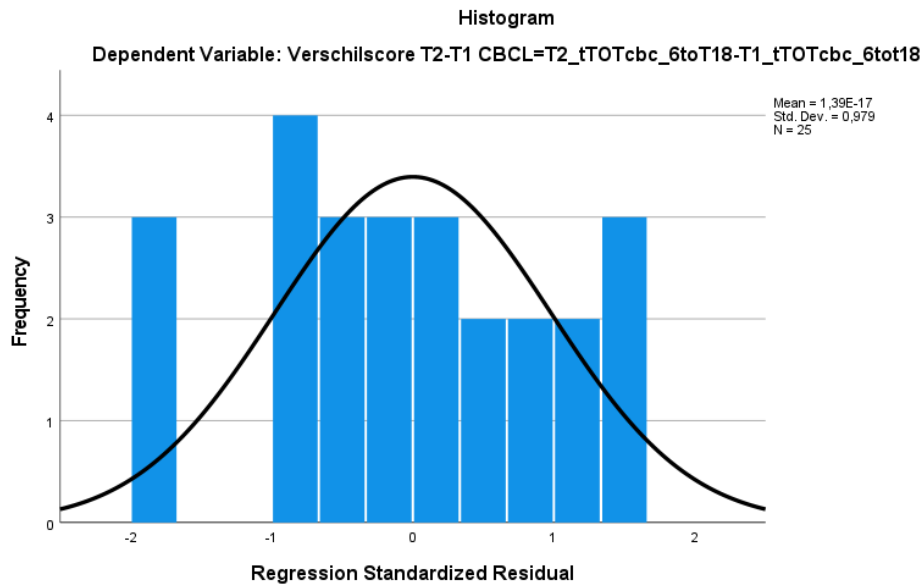
Onafhankelijke variabele: Relatieve frequentie element E2 (administratie en financieel beheer)

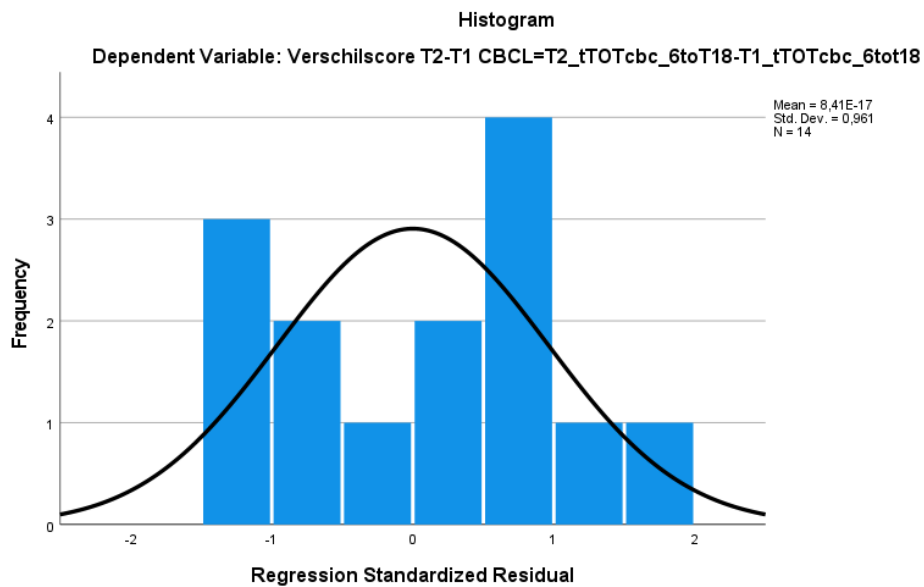
Onafhankelijke variabele: Relatieve frequentie element E3 (contact met school en/of andere instanties)

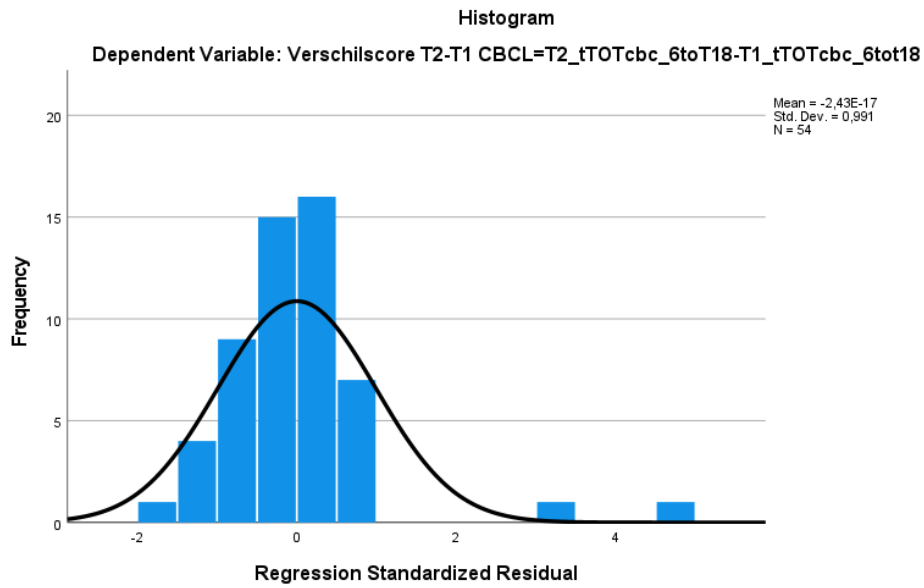
Onafhankelijke variabele: Relatieve frequentie element E4 (huishouding)

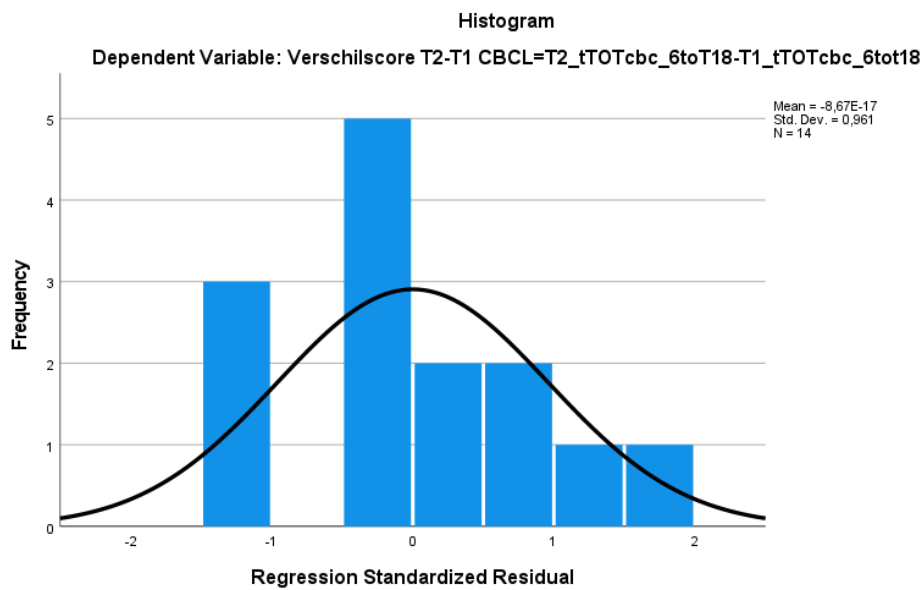
Onafhankelijke variabele: Relatieve frequentie element E1 (zelfzorg)

Onafhankelijke variabele: Relatieve frequentie element E2 (administratie en financieel beheer)

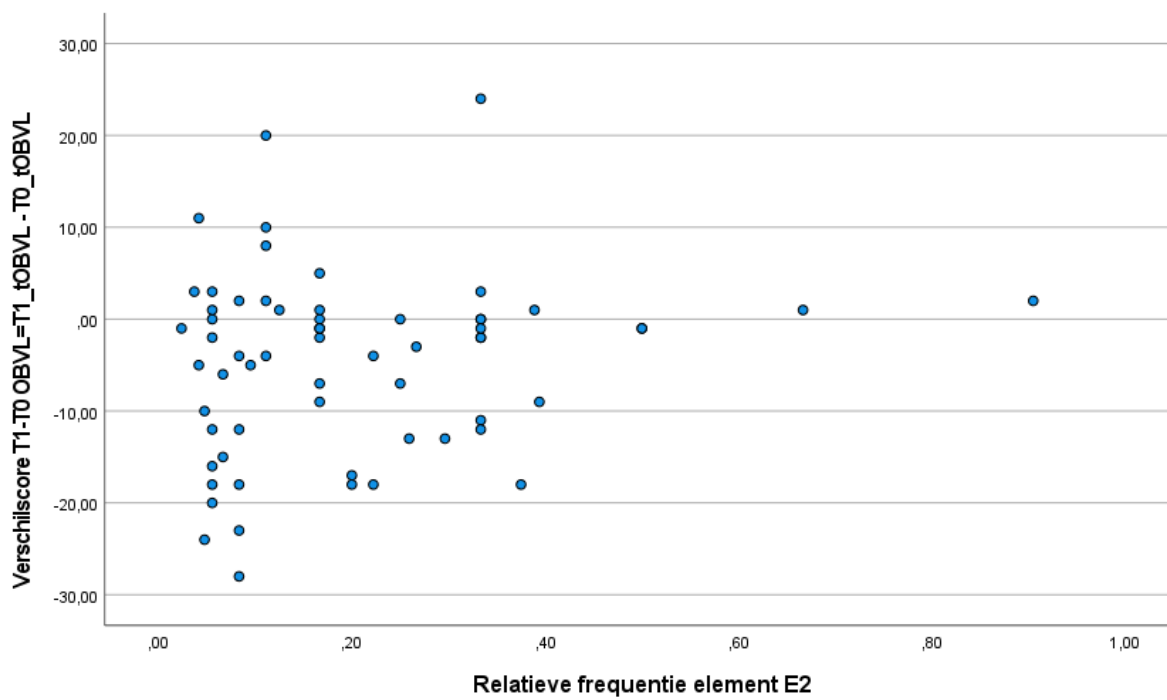
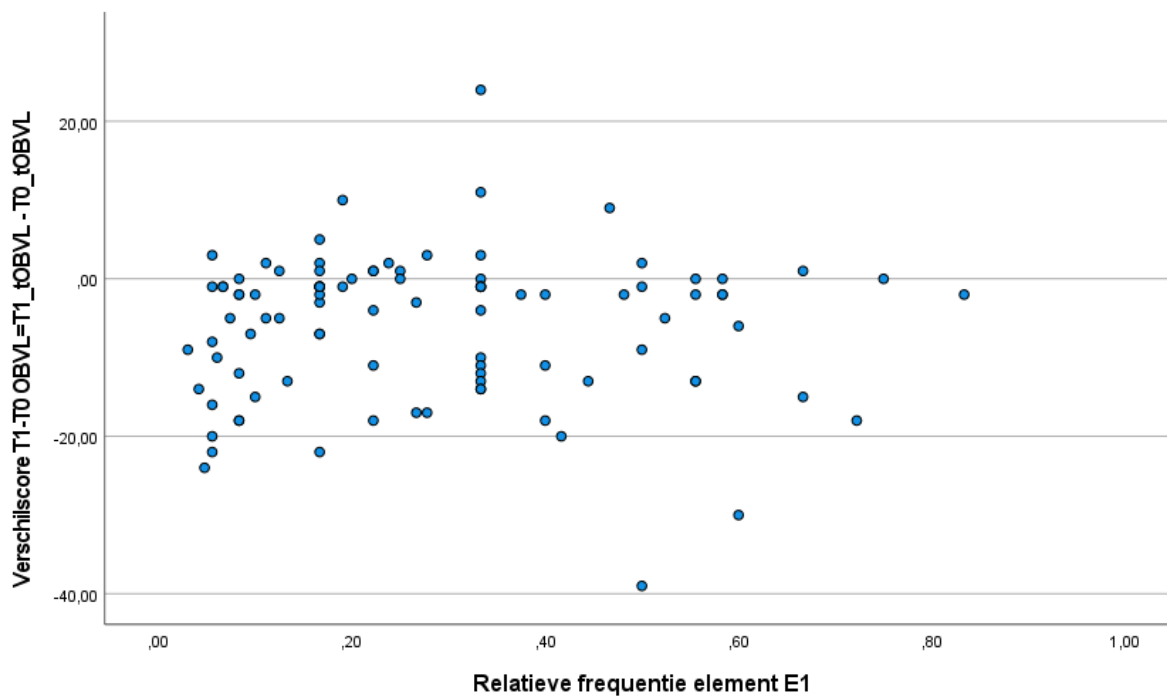

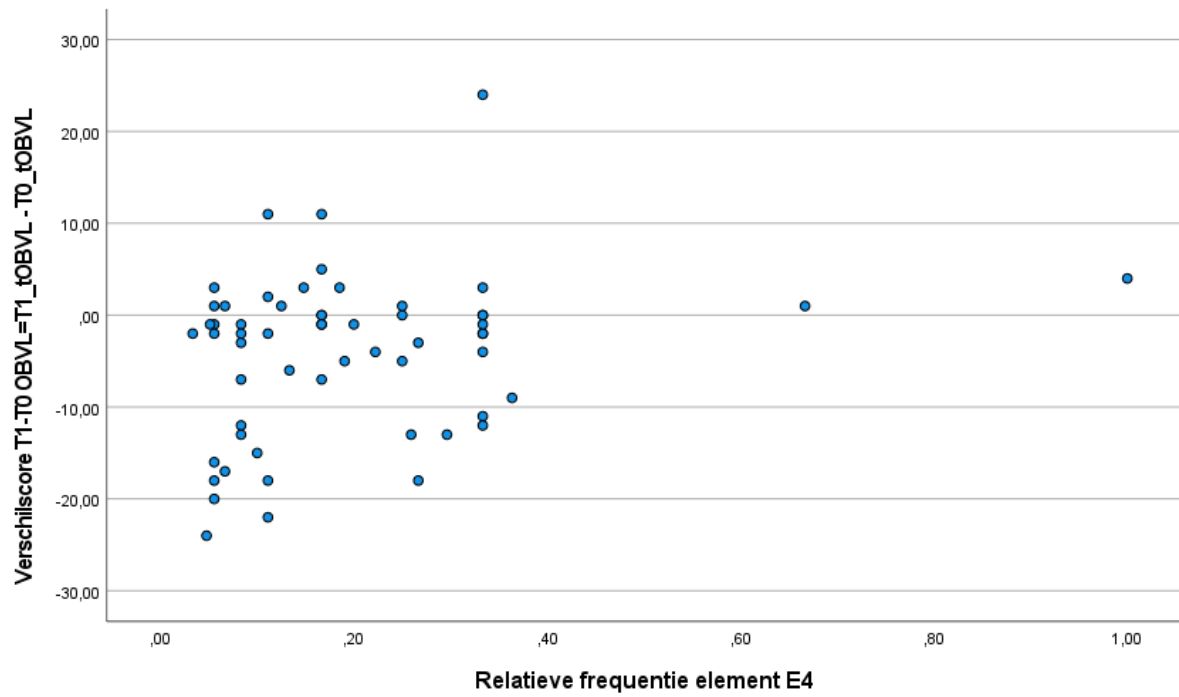
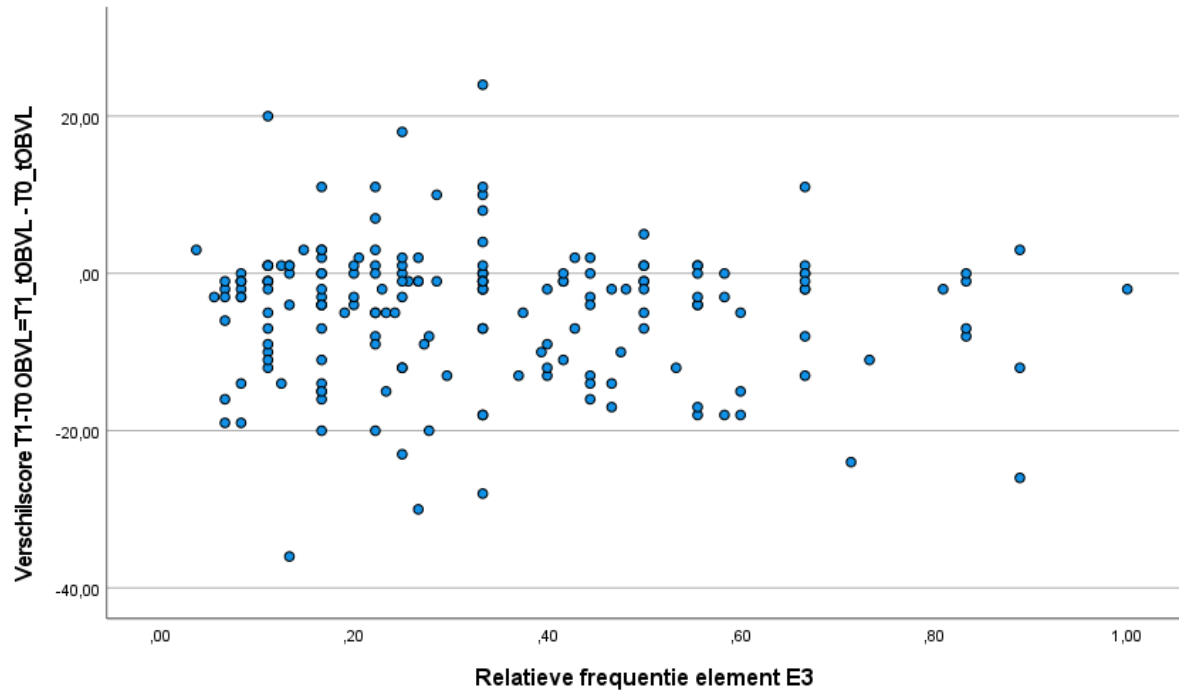
Onafhankelijke variabele: Relatieve frequentie element E3 (contact met school en/of andere instanties)

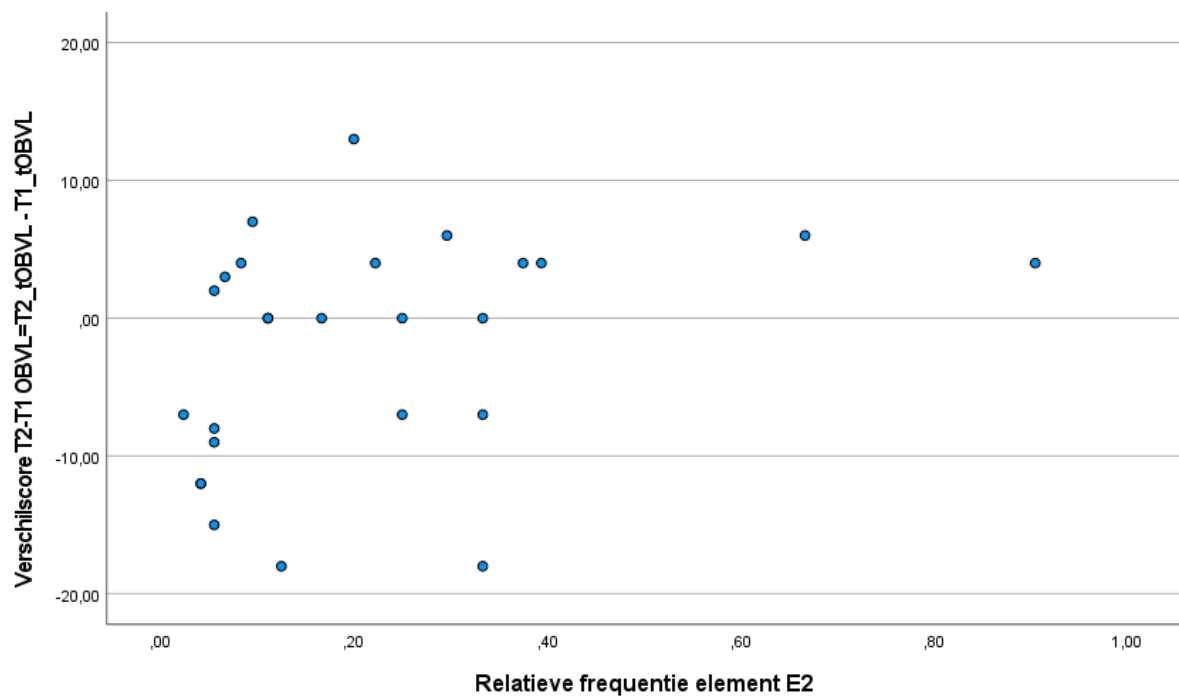
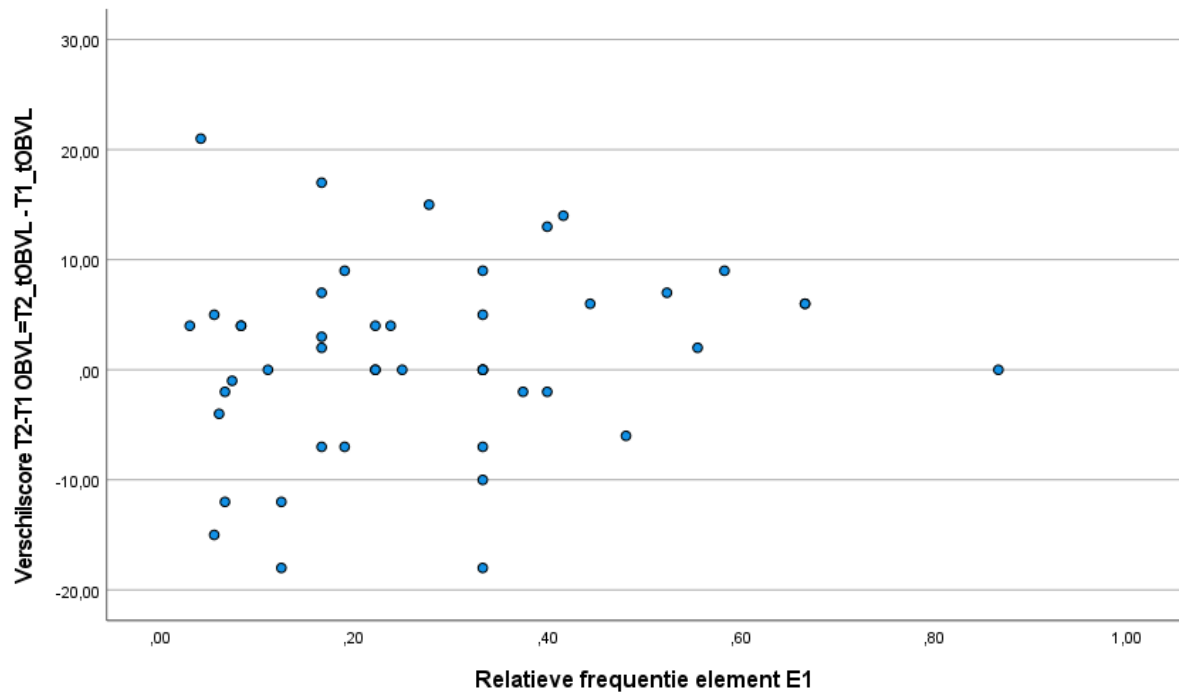

Onafhankelijke variabele: Relatieve frequentie element E4 (huishouding)

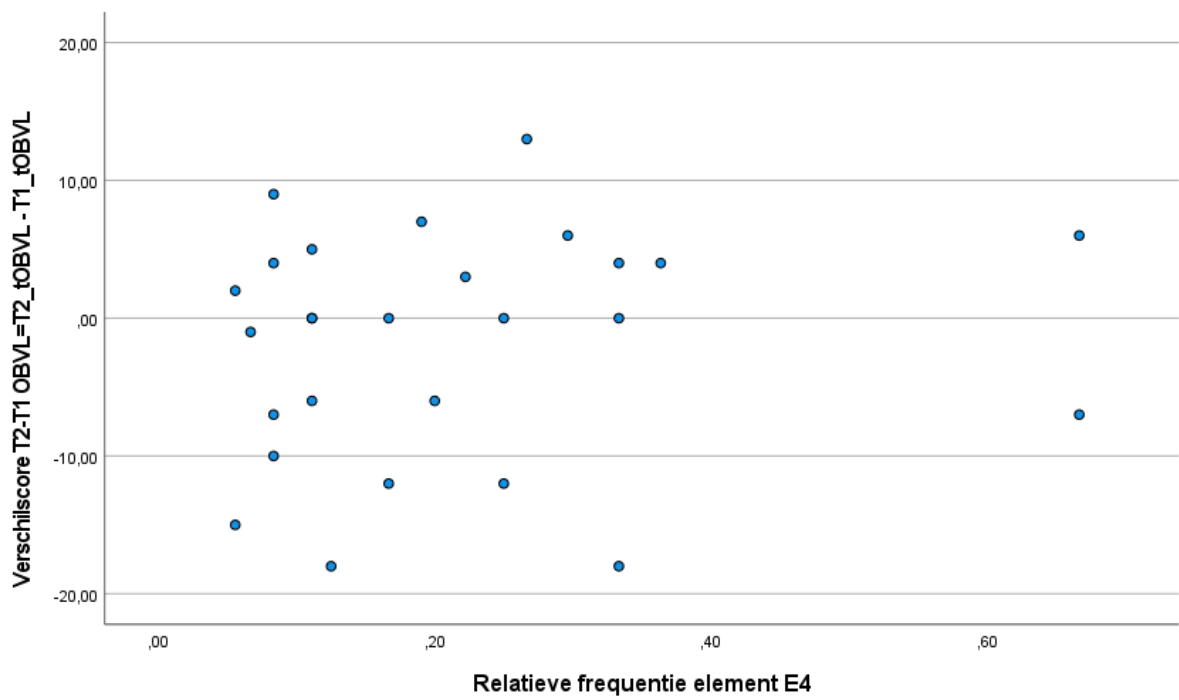
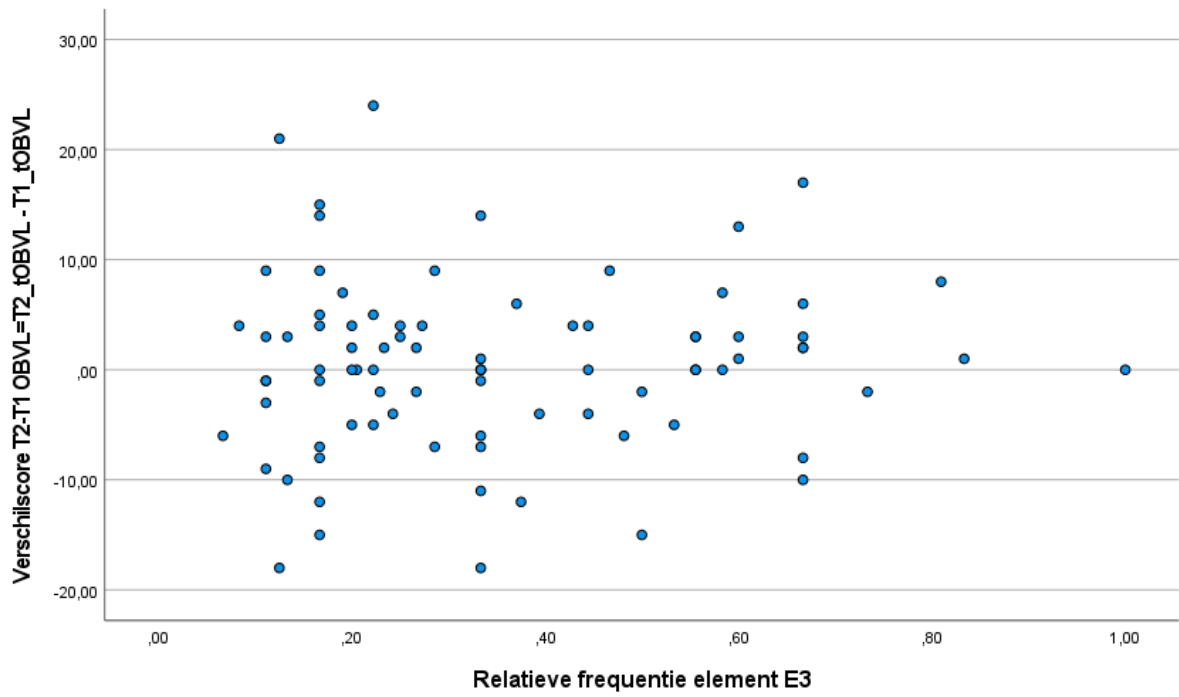
Bijlage 2 – Lineariteit

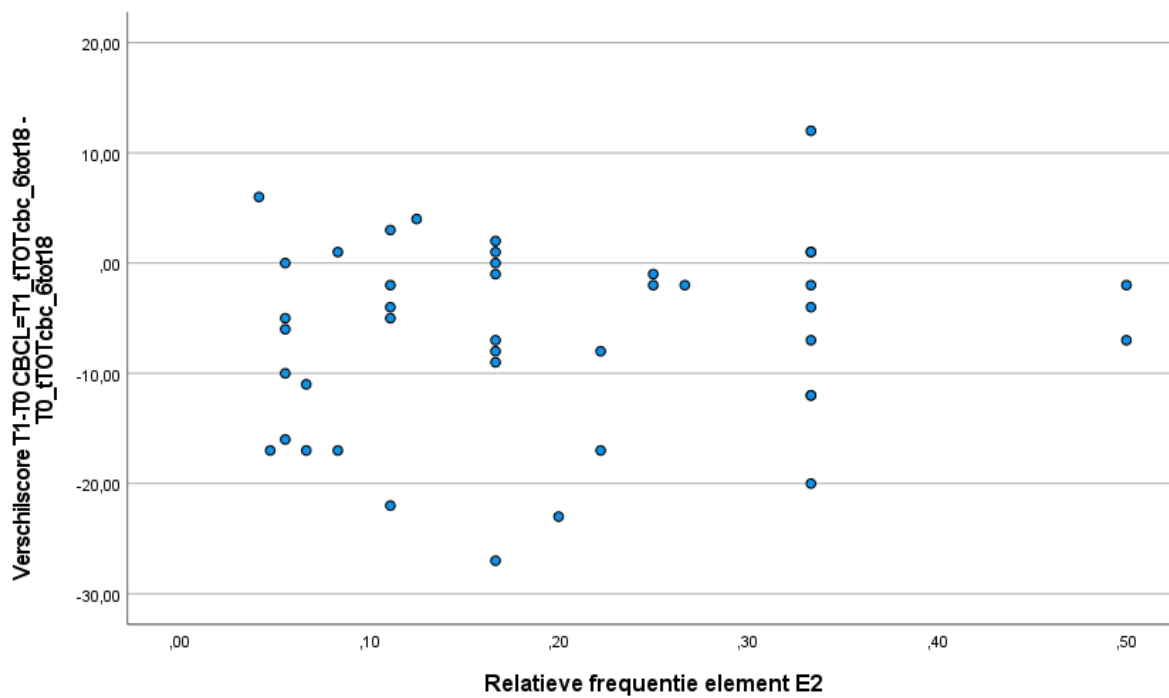
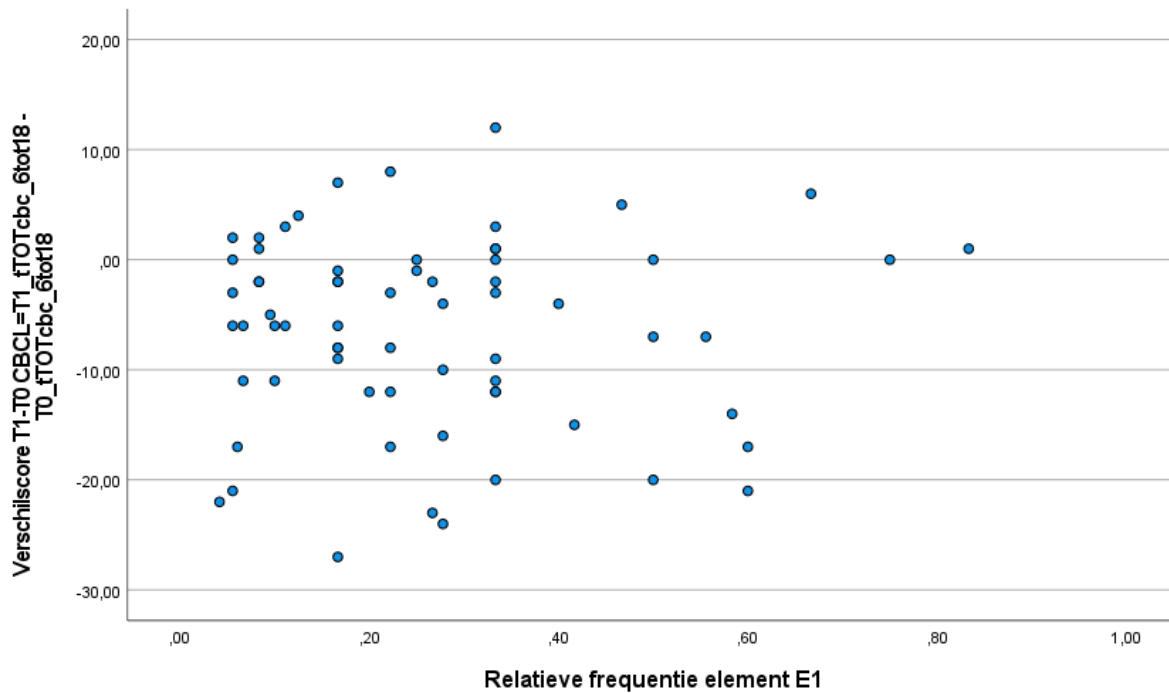

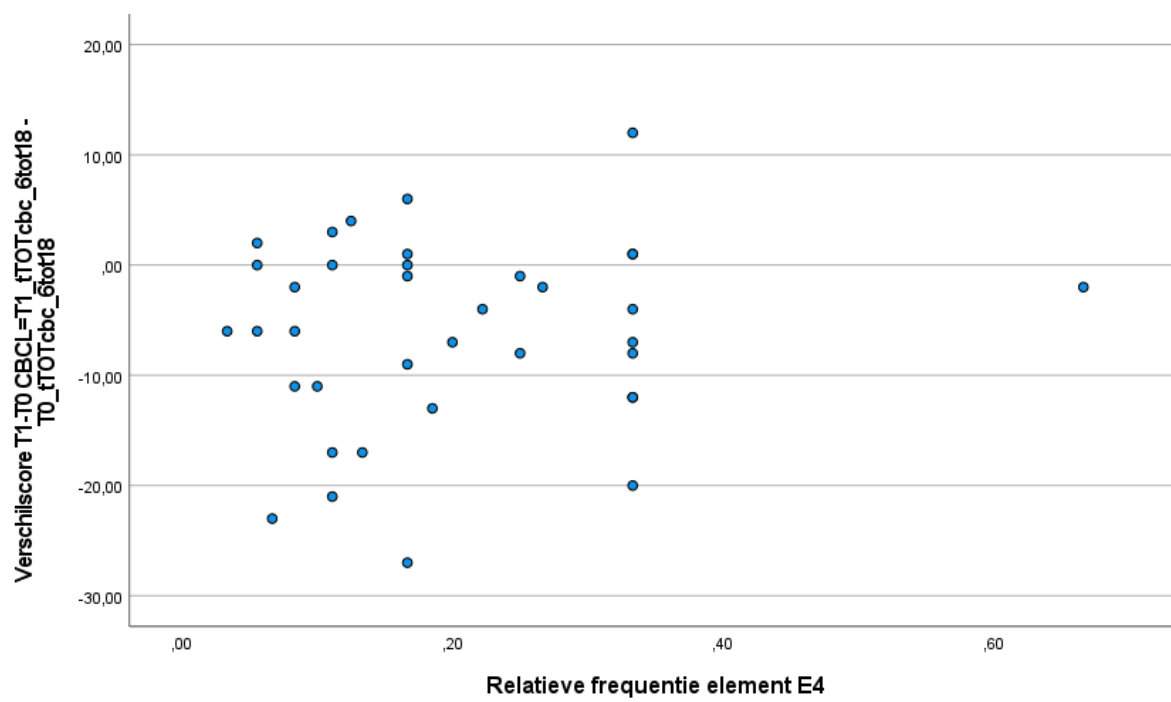
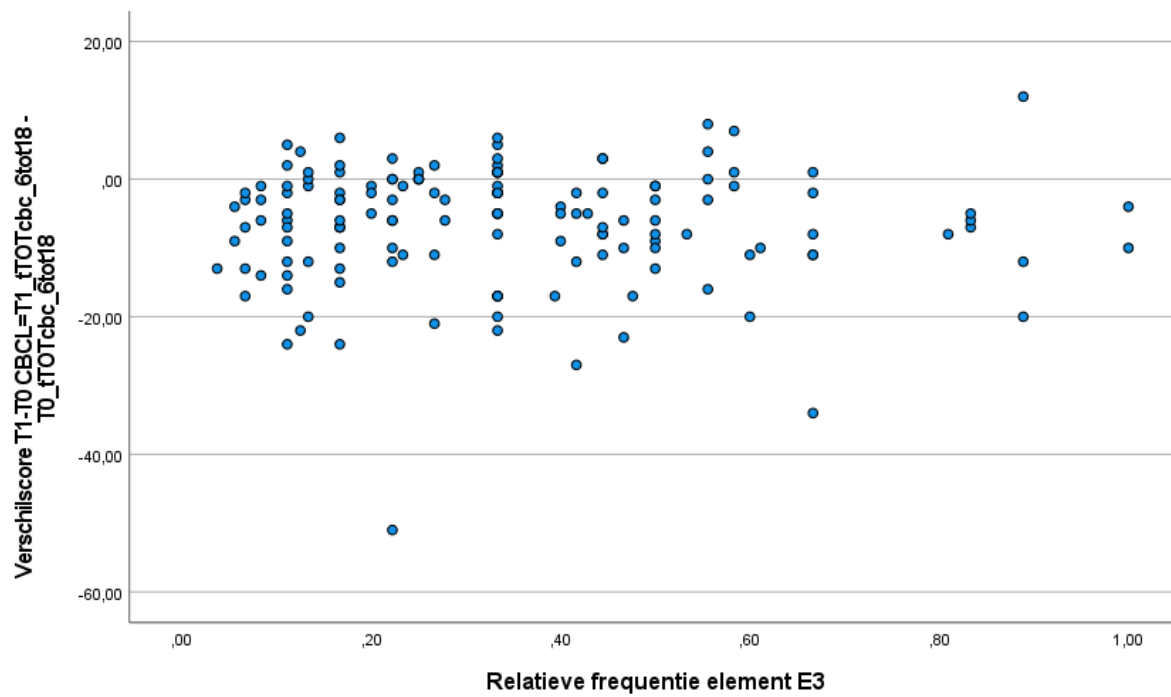

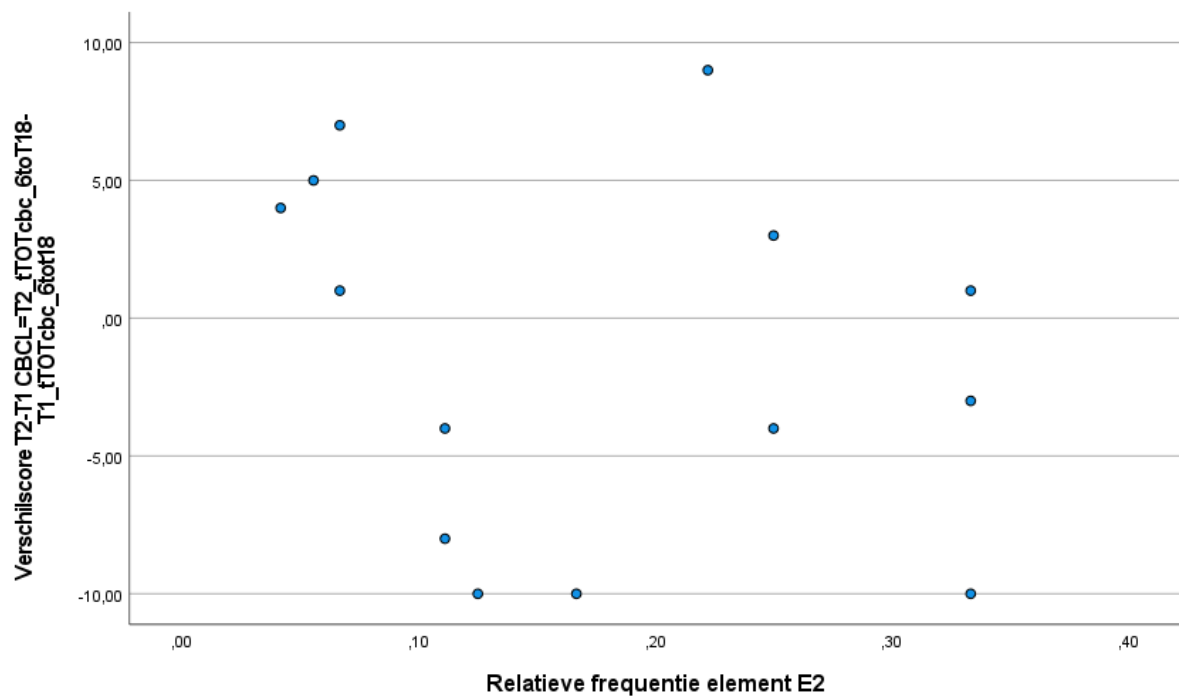
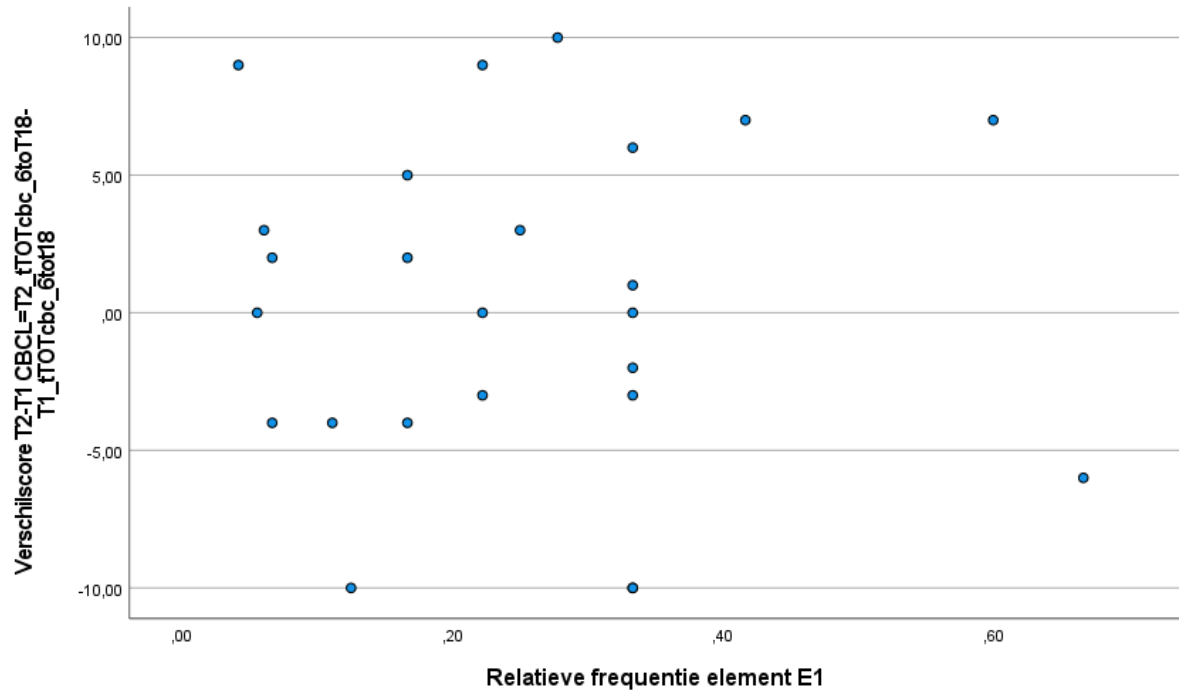

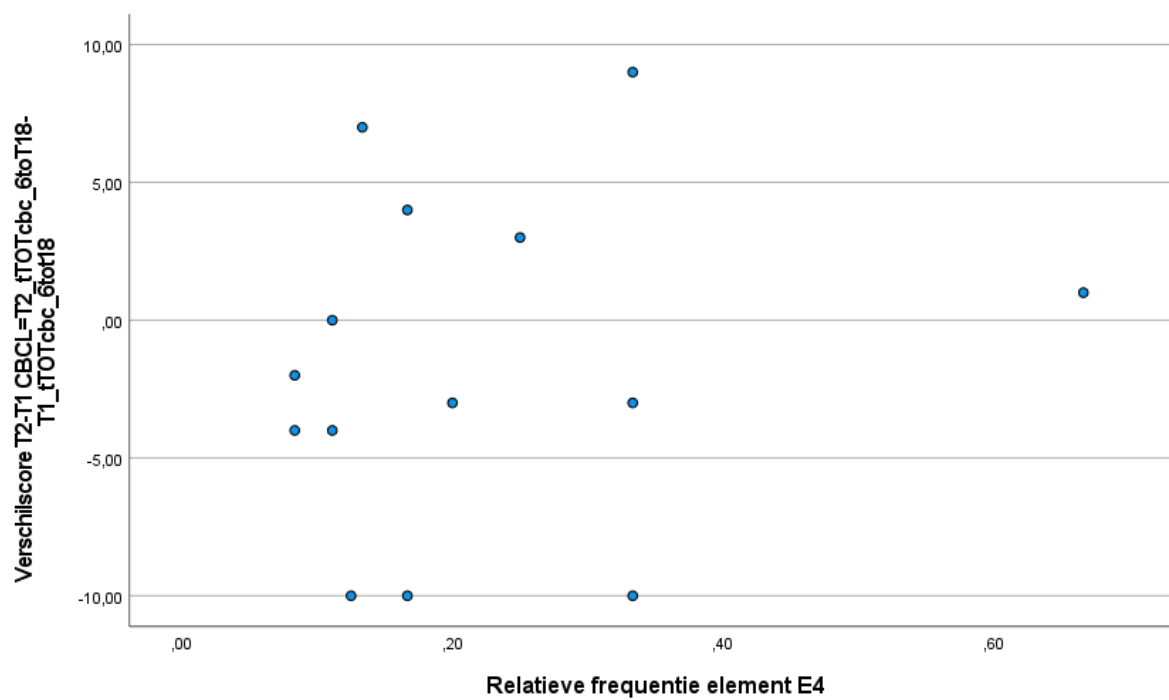
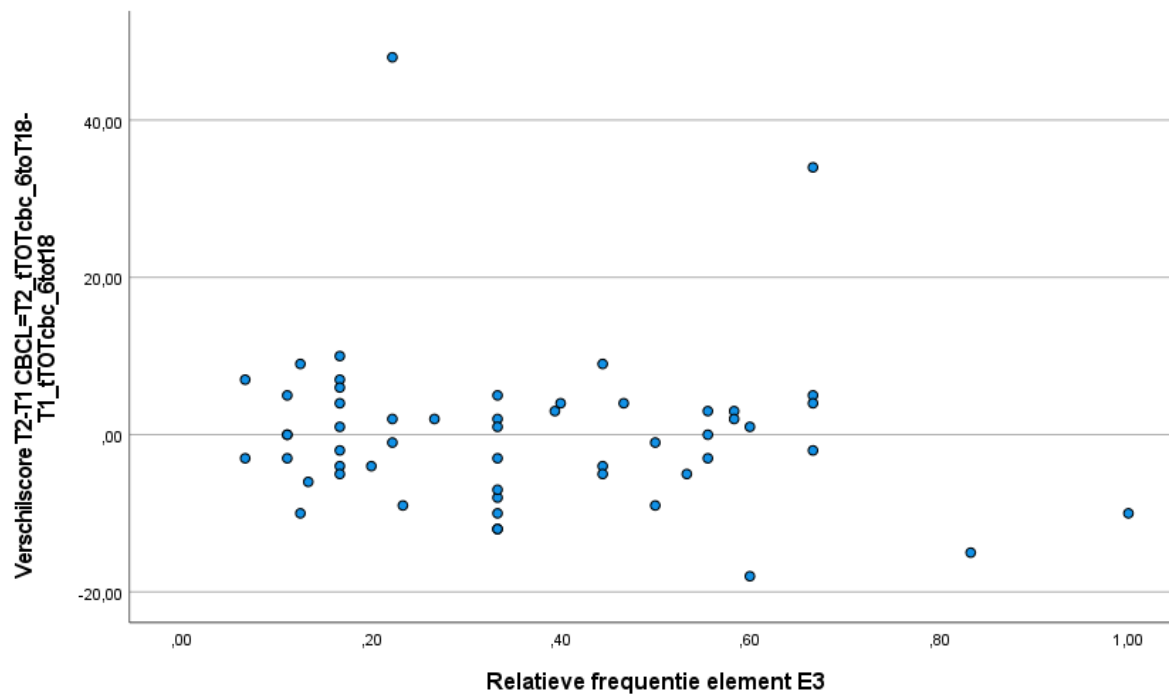

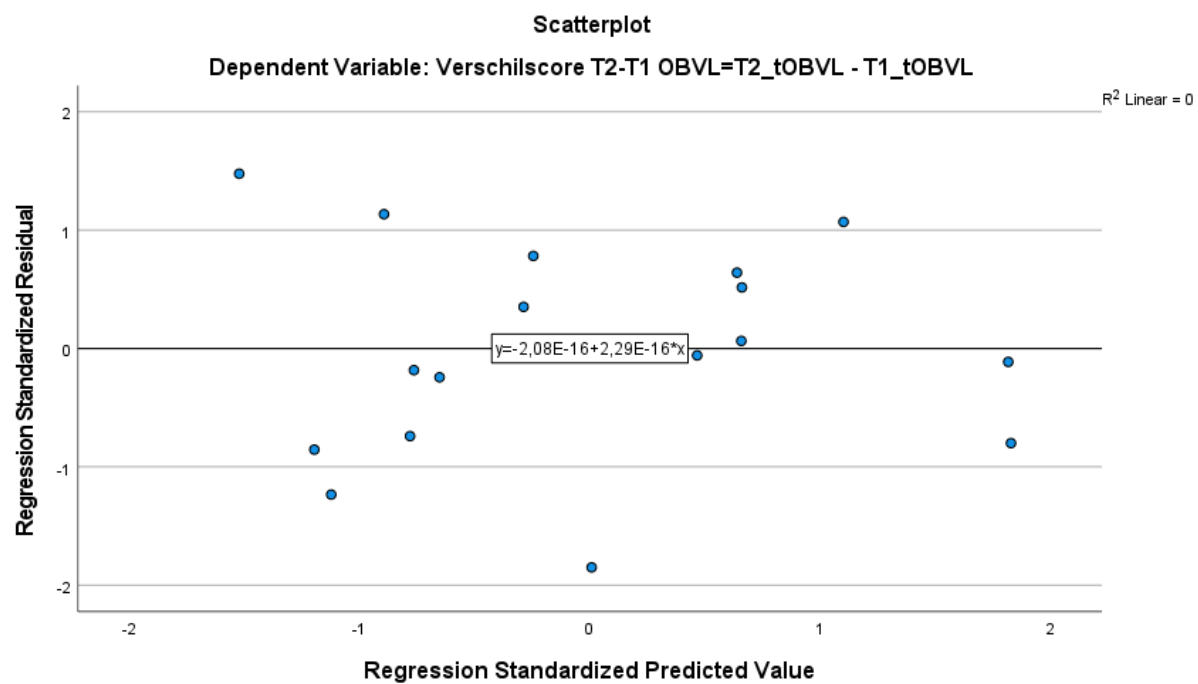
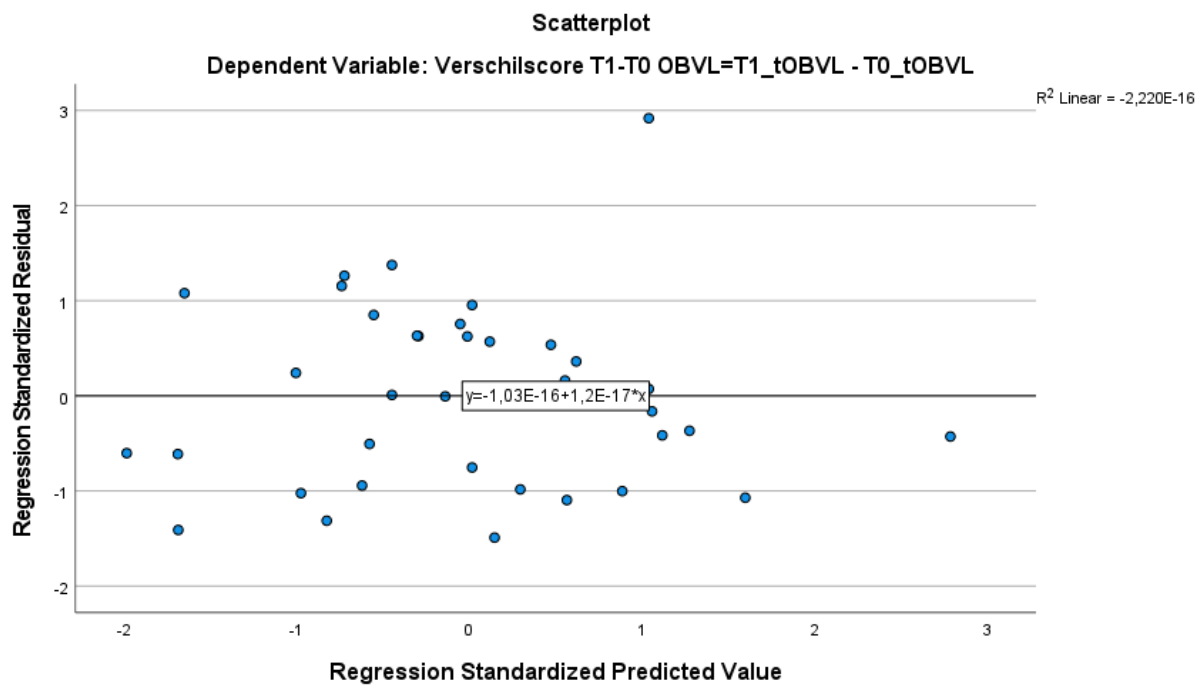

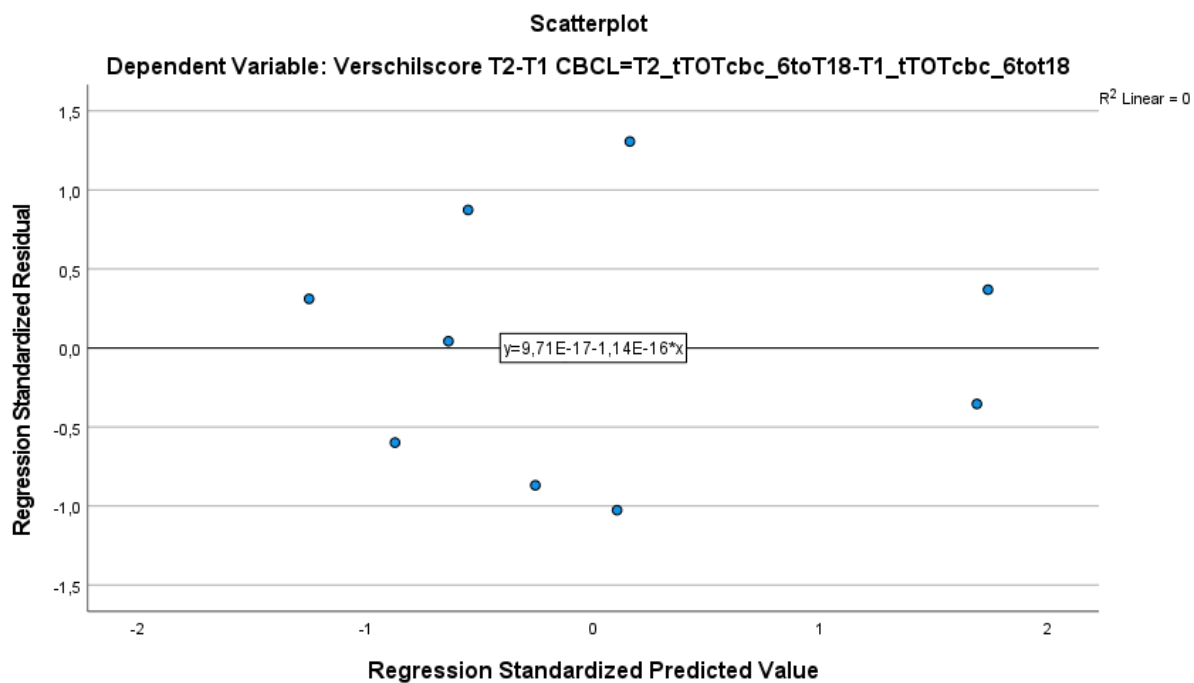
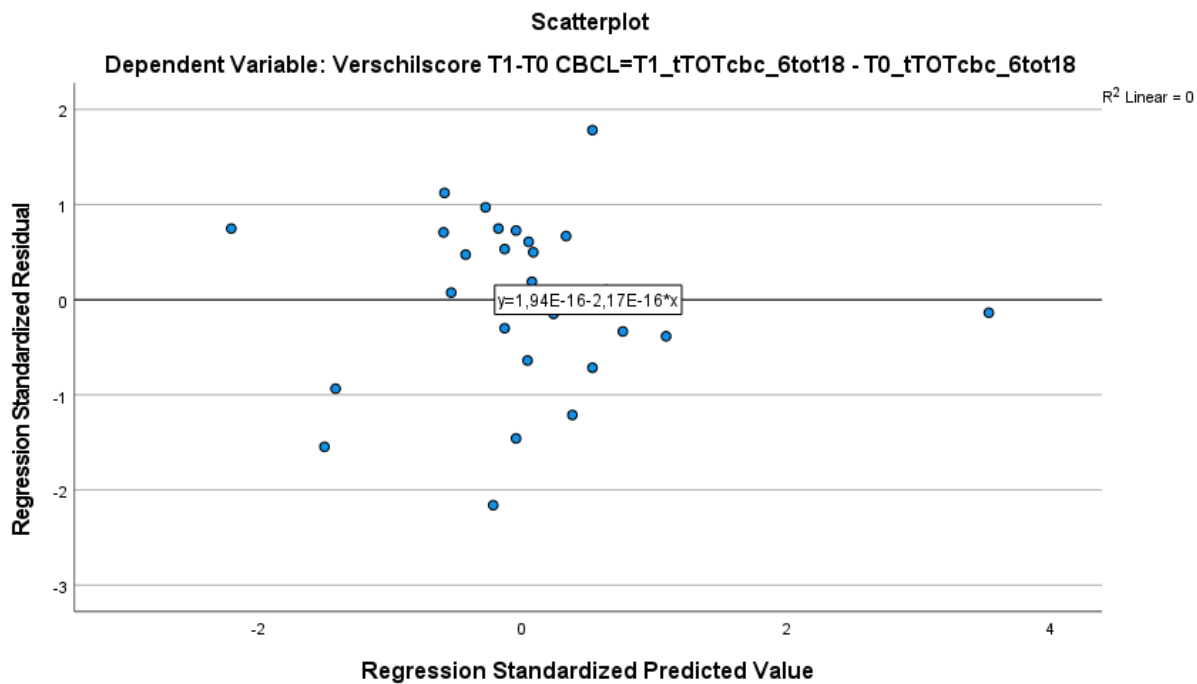

Bijlage 3 – Homoscedasticiteit

Bijlage 4 – Multicollineariteit

Opvoedingsbelasting T1-T0

Elementen gericht op praktische ondersteuning	VIF-waarde
Zelfzorg (E1)	1.219
Administratie en financieel beheer (E2)	4.937
Contact met school en/of andere instanties (E3)	1.118
Huishouding (E4)	4.177

Opvoedingsbelasting T2-T1

Elementen gericht op praktische ondersteuning	VIF-waarde
Zelfzorg (E1)	1.636
Administratie en financieel beheer (E2)	3.174
Contact met school en/of andere instanties (E3)	1.190
Huishouding (E4)	3.198

Gedragsproblematiek T1-T0

Elementen gericht op praktische ondersteuning	VIF-waarde
Zelfzorg (E1)	1.289
Administratie en financieel beheer (E2)	2.877
Contact met school en/of andere instanties (E3)	1.322
Huishouding (E4)	2.342

Gedragsproblematiek T2-T1

Elementen gericht op praktische ondersteuning	VIF-waarde
Zelfzorg (E1)	1.128
Administratie en financieel beheer (E2)	2.706
Contact met school en/of andere instanties (E3)	1.420
Huishouding (E4)	2.282

Bijlage 5 – Tabel Moderatoranalyse Opvoedingsbelasting

Tabel 5 R², F-value, Vrijheidsgraden, p-waarde (opvoedingsbelasting)

	Adjusted R Square	F-value	Vrijheidsgraden (binnen, buiten)	p-waarde
Verschilscore T1-T0 opvoedingsbelasting	-0.219	0.668	(20,17)	0.807
Verschilscore T2-T1 opvoedingsbelasting	0.276	1.406	(16,1)	0.589

Bijlage 6 – Tabel Moderatoranalyse Gedragsproblematiek Kinderen

Tabel 6 R^2 , F -value, Vrijheidsgraden, p -waarde (gedragsproblematiek van kinderen)

	Adjusted R Square	F-value	Vrijheidsgraden (binnen, buiten)	p -waarde
Verschilscore T1-T0 gedragsproblematiek	-0.181	0.790	(19,7)	0.682
Verschilscore T2-T1 gedragsproblematiek	-	-	-	-